

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΚΡΙΤΙΚΟΥ

«Ο Θαυμασμός, ὃν ἐξήγειραν ἐν Εὐρώπῃ τὰ ἔργα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, λέγει ὁ κ. Γεώργιος Καλοσγούρος (*), καὶ ἰδίως τὰ κλέφτικα, παραστήσας εἰς τὸ ἀναγεννώμενον Ἑλληνικὸν πνεῦμα τὴν ἀξίαν ἐκείνου τοῦ τύπου, ἔσωσε τὴν ποίησιν. Εὐτυχῶς ἀνεφάνησαν ἐγκαίρως παρ' ἡμῖν πνεύματα, ἅτινα καὶ τὴν ἀξίαν ταύτην εἶχον ἤδη κατανοήσῃ καὶ ἐκ τῆς ἐνθαρρύνσεως συνησθάνθησαν νέαις δυνάμεισι, καὶ οὕτως ἡ ποίησις κατορθώθη νὰ ἀνιδρυθῇ ἐπὶ ἀληθεστέραις βάσεσιν, ὥστε, καίτοι μέχρι τῆς γῆρας πολεμηθεῖσα δεινῶς, νὰ παρέχῃ ἤδη ἐλπίδας βεβαίαις προόδου. Ἴσως ἄνευ τοῦ Φωριέλ καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι ἐξήρασαν ἐγκαίρως τὴν δημοτικὴν ἡμῶν ποίησιν καὶ τὸν τύπον τῆς, δὲν θὰ εἶχαμεν ἴσως τὸν Ζαλοκώσταν, τὸν Μικροκῶν καὶ τοσοῦτους ἄλλους διασώζοντας καὶ ἀναπτύσσοντας ἐκεῖνον τὸν τύπον ἐν μέσῳ τοῦ κλύδωνος τῆς γενικῆς ἀναρχίας.» Τῶν λόγων τούτων τὴν ἀλήθειαν μόνον μωρότοπος τις δύναται νὰ διαμυρισηθῆται κατὰ τὴν ὥραν ταύτην. Οἱ ἀληθῶς νοοῦντες καὶ αἰσθανόμενοι, οἱ ἐλεύθεροι προλήψεων, οἱ καλαισθητικῶς ἀντικαταβαλλόμενοι τῆς Τέχνης καὶ ἐκπροσωποῦντες τὸ ἐκλεκτότερον καὶ πνευματικώτερον μέρος τῆς συγχρόνου ἐλληνικῆς κοινωνίας, ὅσοι δὴ ποτε καὶ ἂν εἴνε οὗτοι, ἀναγνωρίζουσιν ὅτι ἀπὸ τὸν κατακλισμὸν τῶν λογισματικῶν προλήψεων ἢ νεωτέραις ἐλληνικῆς ποίησις ἐσώθη ἐντὸς τῆς κλιμακῆς τῆς δημοῦδος γλώσσης, καὶ πιστεύουσιν ὅτι μὲς ἀπὸ «τ' ἅγιον Βῆμα τῆς ψυχῆς» τοῦ Σολωμοῦ ἀνέλαμψεν ἡ ἰδέα, ἡ ὁποία μέχρι τοῦ ἀπώτατου μέλλοντος ἴσως θὰ ἐμπνέῃ καὶ θὰ στηρίξῃ τοὺς ποιητὰς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Οἱ πρῶτοι μουσόπνευστοι ἄνδρες, οἱ φωτισθέντες ἀπὸ τὴν ἰδέαν ταύτην, ὁμοῦ μὲ τὴν ἀναγέννησιν τῆς πατρίδος ἀνεγέννησαν καὶ τὴν ποίησιν αὐτῆς. Ὁ Τερτσέτης, ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος, ὁ Λασκαρχῶς, ὁ Μικροκῶς, ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Πολυλάς, δύναται νὰ κριθοῦν ὡς μαθηταὶ τῶν μεγαλοστόμων καὶ ἀνωμόμων αἰοιδῶν τῶν βουνῶν μας καὶ τὰ ἔργα τῶν ὡς παρατίθει, ἀσθενέστεραι ἢ ἰσχυρότεραι,

τῆς ὑψηλῆς ποιήσεως τοῦ Σολωμοῦ. Ἡ Φύσις, ἣτις δὲν πνευματοποιεῖται παρὰ διὰ τῆς μαγικῆς ῥάβδου τῆς Τέχνης, ἢ Τέχνης, ἡ ὁποία δὲν ἀναπνεύει παρὰ «εἰς ταῖς ἀγκάλας τῆς φύσεως», ἢ δημοῦδος ποιήσις καὶ ἡ ποίησις τοῦ «Κριτικοῦ», τοῦ «Λάμπρου», τοῦ «Πόρφυρα», εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὰ ζωοποιὰ στοιχεῖα εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων, ἀλλ' ἔργα ὅχι δουρικῶς ἀπομιμούμενα, ἀλλὰ πνευματικῶς συγγενέοντα πρὸς τὰ πρότυπα καὶ πηγάζοντα ἐκ βαθύτερας τινὸς διανοητικῆς σχέσεως τῶν μαθητῶν πρὸς τοὺς διδασκάλους, ἐξ ὧν καθίσταται ἀναγκαία καὶ φυσικὴ ἡ τοιαύτη ὁμοιότης τῶν ἔργων ἐκείνων.

Ἄλλ' ἐκ τῶν ποιητῶν τούτων οἱ δύο τελευταῖον μνημονευθέντες, ὁ Βαλαωρίτης δηλοῖ ὅτι καὶ ὁ Πολυλάς, διακρίνονται μᾶλλον τῶν ἄλλων δι' ἰδιαιτέρου χαρακτηῆρος· τοῦ χαρακτηῆρος δὲ τούτου ἡ ἀντίθεσις καθίσταται ὀποτομοιότερα, ὅταν θελήσωμεν νὰ συγκρίνωμεν αὐτοὺς. Καὶ οἱ δύο, μᾶλλον ἐλεύθεροι καὶ περισσότερον ὀργῶντες πρὸς κίνησιν, ἐφάνησαν ὡς ἀποσχισθέντες τῆς Ἑκκλησίας τῶν πατέρων τῶν, καὶ ἐπεξέτειναν τὰ ὅρια τοῦ κύκλου, τὸν ὁποῖον πρῶτος διεγράψεν ὁ Σολωμός· ἀλλὰ τὰ ἐπεξέτειναν ἕκαστος κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν. Ὁ μὲν, ἐπὶ τοῦ ἐπικού δαιμονίου κεντριζόμενος, ἐπεξέτεινε ταῦτα πρὸς τὴν φύσιν καὶ ὅλας ἐβύβισθη εἰς τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ παρελθόντος· ὁ δὲ, παιδαγετοῖμενος ἐπὶ τοῦ κριτικοῦ νοῦ, εἰς τὸ μέλλον κυρίως ἀπέβλεψεν ἐργαζόμενος, καὶ μᾶλλον τῆς τέχνης τὴ βαθὴ νόημα σκοπὸν τῆς ἐργασίας του ἔστησε. Δημοτικώτερον τὸ ἔργον τοῦ Βαλαωρίτου, ἀριστοκρατικώτερον τὸ τοῦ Πολυλά· ἀμφότερα προελθόντα ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς, καθέσθον ἠνδροῦντο, ἐξεδήλουσαν διαφορετικὰς τάσεις, μέχρις οὗ ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἀντίθεσις προσέλαβε διαστάσεις Βιβλικὰς, ἀναπολούσας τὴν ἐν τῇ Γραφῇ λ. γ. ἀπαντωμένῃν μεταξὺ ἀδελφῶν, ὡς ὁ Ἡσαΐ καὶ ὁ Ἰακώβ· εἰς τοὺς ἐρωτῶντας τίς ἐκ τῶν δύο τούτων ἀπαστόλων τῆς Τέχνης ὀρθοτομεῖ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, δὲν θὰ ἐδυσκολεῖσθαι νὰ ἀπαντήσω ὅτι ἀμφότεροι παρίστανται ἐνώπιόν μου ὡς κήρυκες τῆς καλλιτεχνικῆς ἀληθείας, καθέσθον ἀμφοτέροι μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον δυνάμειος ἐξέφρα-

(*) Κριτικαὶ παρατηρήσεις Γεωργίου Καλοσγούρου περὶ τῆς μεταφορέσεως τοῦ «Ἀμλέτου», ἱ. Πολυλάς, Ἐν Ἀθήναις 1891.

σαν τὸ ἀντίθετον ἰδανικόν, τὸ ὅποσον ἑκάτερος περιέκλειεν ἐν τῇ ἀντιθέτου φύσει, ἀλλ' ἐξαιρετικῆς διαπλάσεως διανοία του. Ἀλλὰ καὶ θὰ ἐπιφύλωτα πρὸς οὐσιώδη, ἂν παρέλειπα συγχρόνως νὰ ὁμολογήσω ὅτι ὁ Πολυλάς ἀποτελεῖ ξεχωριστὸν ὄλον· καὶ ἀξιοθαύμαστον φαινόμενον ἐν τῇ φιλολογίᾳ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος· ἀμφιβάλλω δὲ ἂν καὶ ξένων ἔθνων αἱ φιλολογίαι δύνανται νὰ ἐπιδείξουν μεταφραστικὴν ἀριστουργημάτων, οὐτινος ἢ μεταφραστικῆ ἔργασίᾳ ὑφούται εἰς τοιαύτην περιωπὴν ἔργασίᾳ πρωτότυπος ὄλος, νέαν γλώσσαν, νέους ῥυθμούς· καὶ σχεδὸν νέαν ποιήσιν παράγωσα· ἔργασίᾳ τὴν ὅποιαν ἐμπνέει ἡ φαντασία, ἀλλὰ πρὸ παντὸς διαφωτίζει ὁ Λόγος. Διότι, ἐνῶ οἱ διάδοχοι τοῦ Σολωμοῦ ἐκκληρονόμησαν ἰδίως τὸ αἶσθημα τοῦ διδασκάλου καὶ ἀπήχησαν εἰς τὰ ἔργα των τὴν μαγείαν των στίχων του, τὸ ἔργον τοῦ Πολυλά ὁρμάται ἐκ τῆς διανοίας καὶ των περὶ ποιήσεως καὶ τέχνης σκέψεων τοῦ ποιητοῦ, των ἐγκατεσπαρμένων εἰς τοὺς πεζογραφικούς προλόγους καὶ τὰς σημειώσεις του· ἰδεῶν καὶ σκέψεων τὰς ὁποίας αὐτὸς πάλιν ὁ Πολυλάς ἐξεκαθάρισε καὶ διεφώτισε καὶ διηρμήνευσε καὶ παρέδωκεν οὕτω εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν διὰ τῆς ὥραιας περὶ Σολωμοῦ μελέτης του, πρὸς ἀνεπολόγιστον κέρδος των νεοελληνικῶν γραμμάτων. Ὁ κ. Πολυλάς εἶνε κοιτικός, κατὰ τὴν εὐρυτάτην σημασίαν τῆς λέξεως· κατέχει τὸ δῶρον τοῦ συλλαμβάνειν τὰς γενικὰς ἐννοίας των πραγμάτων, καὶ ἡ ἔργασίᾳ του δὲν εἶνε ἡ ὑψηλὴ τις ἀπόπειρα πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτῶν. Ἡ φιλοσοφικὴ ιδιότης τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἀναδεικνύεται εἰς τὸν ἀγῶνά του τὸν πολυχρόνιον, τὸν ἀπεγνωσμένον σχεδόν, τῆς διὰ τῆς μεταφράσεως των κλασικῶν ἀριστουργημάτων διαμορφώσεως τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς· τὸ ὅτι δὲν ὠπισθοχώρησε φρικτῶν πρὸ τῆς ἐπικρατούσης γλωσσικῆς ἀναρχίας, τὸ ὅτι δὲν ἀφέθη τυφλὸς νὰ παρασυρῆ ἀπὸ τὴν ἐπιβολὴν καὶ τὴν ἐξὶν τῆς καθαραιότητος· τὸ ὅτι δὲν ἠοκέσθη εἰς τὸν πρωτόγονον τύπον τῆς ἀφελοῦς δημοτικῆς γλώσσης, ἀλλ' ὠνευροπόλησε καὶ μεγαλοτόλμως ἀνέλαβε τὴν βαθμηδὸν δημιουργικὴν νέου γλωσσικοῦ τύπου, ἀξίου τῆς τέχνης καὶ ἀξίου τοῦ ἔθνους· τὸ ὅτι τὰ ἀντιτιθέμενα καὶ συγκρουόμενα ταῦτα στοιχεῖα ἀνέλαβε νὰ συνενώσει εἰς ἁρμονικὸν σύνολον καὶ ἐκ τοῦ χάους νὰ ἐξαγάγῃ ἕνα κόσμον, ταῦτα πάντα δύνανται νὰ προκαλέσωσι παντοίας ἀμφισβητήσεις ἴσως περὶ τοῦ βρασίμου τοῦ ἔργου του καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐφαρμογῆς του, ἀλλ' οὐδεμία, κατὰ τὴν γνώμην μου, συγχωρεῖται ἀμφισβήτησις τῆς φιλοσοφικῆς εὐρύτητος καὶ τῆς διαγνωστικῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Ὁ χαρακτήρ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εὐκρινέστατα προκύπτει καὶ ἐξ αὐτῆς ἐπιπέτου πρὸς ἐφαρμογῆς των περὶ ἑλληνικῆς ποιήσεως

εὐριπιδίων ἰδεῶν, τῆς ὁποίας ὁ κ. Πολυλάς πρεσβεύει ἐν τῇ περὶ Σολωμοῦ μελέτῃ, καὶ τῆς περὶ ποιήσεως πάλιν στενῆς καὶ ἐκ των προτέρων διαγραφόμενης γνώμης, τὴν ὅποιαν ἐκθέτει ὁ πολυμαθὴς Ζαμπέλιος ἐν τῷ πολυχρότῳ αὐτοῦ διβιβλίῳ «Πόθεν ἢ κοινὴ λέξις τραγουδῶν». Καὶ τὸ πνεῦμα τοῦτο, ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀναπλαστικῆς ἐργασίας του, διατελεῖ εἰς ἀδιάκοπον ζετούλιγμα ἀπὸ των ἀπλουστερών πρὸς τὰ σοφώτερα, ἀπὸ των χαμηλοτέρων πρὸς τὰ ὑψηλότερα, καθὼς ἀρμόζει εἰς τὴν δημιουργικὴν φύσιν του. Εἰς τὰς φιλολογίας των ἔθνων πλείστα τοιαῦτα παραδείγματα ὑπάρχουσι τοιαύτης βαθμιαίας ἀνυψώσεως· δὲν εἶνε ὀλίγοι οἱ ποιηταί, καὶ μεγάλοι ποιηταί, των ὁποίων ἡ μεγαλοφυΐα δὲν ἀνέλαμψεν ἔξαρνα καὶ διὰ μιᾶς ἀναπλοῦς, ὡς ἡ ἀρχαία θεά. Οἱ κριτικοὶ σημειοῦσι τὰς οὐσιώδεις καὶ κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ μορφήν ἀντιθέσεις, αἵτινες διακρίνουσι τοῦ Σαίξπηρ τὰ νεανικά ἀπὸ τῆς ὠρίμου ἡλικίας ἔργα, π. χ. τὸν «Τίτον Ἀνδρόνικον» ἀπὸ τὴν «Τρικυμίας», τοῦ Οὐγκώ τὰς «Πρώτας Ὠδὰς» ἀπὸ τὴν «Παράδοσιν των Αἰώνων». Ποία διαφορὰ μεταξὺ των στίχων τοῦ «Ἵμνου εἰς τὸν Μπάυρον» καὶ των στίχων των «Ἐλευθέρων Πολιορκημένων» τοῦ Σολωμοῦ! Σχεδὸν δὲ ἀνάλογος τῆς χρονικῆς εἶνε καὶ ἡ γλωσσικὴ ἀπόστασις τῆς «Τρικυμίας», τοῦ πρώτου μεταφραστικοῦ ἔργου τοῦ κ. Πολυλά, ἀπὸ τὸν «Ἀμλέτον» του. Καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἔργασίᾳ τοιαύτη ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν διεξήχθη καὶ διεξάγεται μετὰ ἱερὰν γαλήνην καλλιτέχνου, μετὰ ἀδιαφορίαν πρὸς τὸν συρμόν, μετὰ καταπόνησιν τῆς προλήψεως, μετὰ βαθεῖαν πίστιν εἰς τὸ ἰδανικόν καὶ πλήρη πεποίθησιν εἰς τὸ μέλλον ἔργασίᾳ σχεδὸν ἐπαναστατικῆ κατὰ τοῦ κρατοῦτος συστήματος, ἢ ὅποια ἄπαξ ἐπιπεφάνως διαψεύδει τὴν θεωρίαν, — ἐνόσω αὕτη τίθεται ὡς ἀπόλυτος νόμος — τῆς ἐπιδράσεως τοῦ πλήθους· ἐπὶ τοῦ δημιουργοῦτος νοῦ, καὶ καθιεροῦ παρ' αὐτὴν, ὡς ἀληθινὴ ἀναμνηστικὴ τὴν, καὶ τὴν ἐξ ἀντιδράσεως πρὸς τὸ περιέχον διαμόρφωσιν τῆς φιλολογικῆς ἰδιοφυΐας. Ἄν δὲ πρὸς τοῦτοις λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ ὅποια τις ἠθικὴ δυνάμις ἀπαιτεῖται πρὸς διεξαγωγὴν τοιαύτης ἐργασίας, ἥτις προσκορούσα κατὰ των πεπερασμένων ὁρίων τῆς κοινῆς ἀντιλήψεως, ὑπόκειται εἰς παντοσείδεις παραγνωρίσεις καὶ παρεξηγήσεις, καὶ ἐνθυμηθῶμεν τίνας ὁρισμὸν ἔδωκε τῆς ἀρετῆς σοφὸς τις, ὁσίως αὐτὴν ὡς «θυσίαν» τοῦ ἀμέτους καὶ παροδικοῦ συμφέροντος εἰς τὸ ἄνώτερον καὶ δικαίως συμφέρον τοῦ ἐν ἡμῖν ἠθικοῦ ὄντος»· μεταφέροντες δὲ τὸν ὁρισμὸν τοῦτον ἀπὸ τῆς ἠθικῆς εἰς τὴν φιλολογίαν, εὐρίσκωμεν ὅτι ὁ κ. Πολυλάς ἐν τῷ φιλολογικῷ αὐτοῦ ἔργῳ παρίσταται ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν θεράπων τῆς ἀρετῆς.

Ἄλλ' ἐνῶ τοιοῦτοτρόπως ἤδη ἐξάειρον τὸ ἔργον τοῦ κ. Πολυλά, ἀνεὶλικρινῆς θὰ ἦσαν, ἂν δὲν ὠμολόγουν ὅτι ἀτελεῖ ἰδέαν τῆς σημασίας του θὰ εἶχα, καὶ κατὰ μέγα μέρος θὰ παρεγνώριζα τὸν χαρακτήρα του, ἂν δὲν ἀνεγίνωσκασα τὰς «Κριτικὰς Παρατηρήσεις περὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ Ἀμλέτου», τὰς ὁποίας ἐγραψε καὶ ἐδημοσίευσε προσφάτως ὁ ἐν Κερκύρῃ λόγιος κ. Γεώργιος Καλοσγούρος. Ἐκ τοῦ τίτλου τοῦτου ἀνεπαρκῆ ὄλος ἰδέαν λαμβάνομεν τῆς κριτικῆς τοῦ κ. Καλοσγούρου, ἢ ὅποια μακρὰν τοῦ νὰ περιορίζεται εἰς παρατηρήσεις περὶ τοῦ «Ἀμλέτου», τούναντίον ἐγγίζει πάντα σχεδὸν τὰ κρατοῦντα παρ' ἡμῖν φιλολογικά, κολοσιολογικά καὶ γλωσσολογικά ζητήματα, καὶ νέα ζητήματα γεννᾷ, οὐχὶ διὰ τὸ νὰ κατοδικάσῃ ἢ νὰ ἐγκωμιάσῃ, ἀλλὰ διὰ τὸ νὰ διαφωτίσῃ πάντα ταῦτα, καὶ εἶνε βαθύφρων καὶ ἀπ' ὑψηλοῦ ἐπισκόπησις, μετὰ πολλῆς ὀξυδερκείας καὶ περισσής ἀπαθείας, τῆς συγχρόνου πνευματικῆς καταστάσεως ἐν Ἑλλάδι. Τοιαύτη δὲ οὐσα, δεικνύει πρὸς τοῦτοις τὸ μέτρον, εἰς ὃ διὰ τοῦ νόμου τῆς ἐξελιξέως ἀνυψώθη ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἡ κριτικὴ ἐπιστήμη, καὶ ὅποιον εἶνε καὶ πρέπει νὰ εἶνε πράγματι τὸ ἔργον τοῦ κριτικοῦ. Παρῆλθεν ἡ μακαρία ἐποχὴ, καθ' ἣν οἱ Ζωῖλοι καὶ οἱ Θεόδωροι ἔμαστίγουν ἢ ἀνεκκήρυττον ὡς γέμοντα σολοικισμῶν τὸν Ὀμηρον, βάρβαρον καὶ ἀκαλαίσθητον τὸν Σαίξπηρ, ἀκαταλήπτων φράσεων συσσωρευτὴν τὸν Σατωβριάνδον, καὶ ἐξ ἀμαθείας χυδαίοντα τὸν Σολωμόν, μόνον δ' ἐν Ἑλλάδι οὔτοι μαζ' ἀπειλοῦσιν ἐτι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διὰ φρασματοῶν ἐμρανίσεων. Παρῆλθεν ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ὁ τὸν κριτικὸν ἐπαγγελλόμενος ἐστήριξε τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ ἀπηρχαιωμένων τινῶν κανόνων, τὸν ἕτερον ἐπὶ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἁθημερίας, καὶ ἐσκόρπιζε δεξιά καὶ ἀριστερά τὰ δόγματά του· τοῦτο εἶνε ὕγιες, τοῦτο νοσηρόν· τοῦτο δικαίως, ἐκεῖνο σκοτεινόν· τοῦτο ἑλληνικόν, ἐκεῖνο ἀνελληνικόν, τοῦτο κανονικόν, ἐκεῖνο παρὰ τοὺς κανόνους! Τοιαῦται ἀποράνσεις, καὶ ὀρθῶς ἂν γίνωνται, θεωροῦνται σήμερον ὡς δευτερεύον τι καὶ ἐπιδρωσίδες. Ἡ κυρία καὶ σημαντικὴ ὑποχρέωσις τοῦ κριτικοῦ εἶνε ἡ διάγνωσις, ἢ πλήρης καὶ βαθεῖα, τοῦ ποσοῦ τῆς καλαίσθητικῆς καὶ ψυχολογικῆς ἀληθείας, ἢ ὅποια λανθάνει ἐντὸς πάντων τούτων των ἀντιθέτων καὶ ἀντιμαχομένων στοιχείων τοῦ καλοῦ, ἢ ἐκ τῆς διαγνώσεως ταύτης διαφώτισις τοῦ παρόντος καὶ προπαρασκευὴ τοῦ μέλλοντος. Ἡ κριτικὴ τοῦ κ. Καλοσγούρου, ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐξεγειρομένης αὐτοσυνειδησίας του πληροῖ κατὰ πάντα τὸν ἀπαραίτητον τοῦτον ὄρον, ἄνευ τοῦ ὁποίου πᾶσα τοιαύτη ἔργασίᾳ, ὅσην καὶ ἂν ἐπιδεικνύῃ πολυγωνσίαν ἐν τοῖς κινήμασι, εὐκόλως ἐκτρέπεται εἰς σχολα-

στικότητα. Ὡς διατρέχουσα δὲ κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἔργου τοῦ κ. Πολυλά, ἐκπηροῖ τὴν εὐγενεστάτην ἀποστολήν τῆς συγχρόνου κριτικῆς ἢ ὅποια συνίσταται εἰς τὴν καταδείξιν των φυσικώτατα, παραγνωριζομένων ἀρετῶν των πρωτοτύπων, βαθυφρόνων καὶ ἐπομένων δυσνοήτων συγγραφέων. Ἡ κριτικὴ τοῦ Καλοσγούρου ἔπραξεν ὑπὲρ τοῦ κ. Πολυλά ὅτι ἔπραξεν οὗτος διὰ τὸν Σολωμόν. Ἀλλ' ἐκτείνεται ἐπὶ εὐρυτέρων βάσεων· καὶ ἐγράφη εἰς καθαρῶσαν αὐστηρῶς διατεταγμένην καὶ ἀποτελοῦσαν οὕτω περιεργωτάτην ἀντίθεσιν, ἀντίφασιν μᾶλλον, μεταξὺ τοῦ λεκτικοῦ καὶ τοῦ πραγματικοῦ· ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο ἴσως εἶνε προωρισμένη νὰ ἐπιδράσῃ τοῦ κοινῶς φρονήματος καὶ νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα ὅποιον δὲν ἔφερον ἢ περὶ Σολωμοῦ μελέτη. Καθὼς δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἂν αἱ κατὰ τῆς δημοτικῆς ἀντιπάθειαι των φιλολογούντων ἠλαττώθησαν βαθμηδὸν κατὰ πολύ, μέχρι τοῦ νὰ διαθλέπωμεν μακρόθεν λευκάζουσαν τὴν αὐγὴν νέας περιόδου των νεοελληνικῶν γραμμάτων, τὸ πρὸς τὴν καθαρῶσαν σέβας των πολλῶν διατηρεῖται σχεδὸν ἀμείωτον· καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι τὴν ἀγανάκτησιν, τὴν ὅποιαν ἐξήγειρε παρὰ πολλοῖς τὸ «Ταξίδι» καὶ αἱ γλωσσολογικαὶ θεωρίαι τοῦ κ. Ψυχάρη, προσεκάλεσε, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ὅχι τόσον ἡ ἐξηκριθωμένη ἔρευνα τοῦ πραγματικοῦ ὁμοῦ καὶ λεκτικοῦ στοιχείου των, ἀλλὰ μόνον ἢ ἐν τῷ συνόλω καὶ μακρόθεν ἀποψίς· καὶ κατὰ πρόληψιν ἀπόκρισις τῆς αἰρετικῆς μορφῆς των, πᾶγμα διὰ τὸ ὅποιον ἢ ἐπισημασμένη ἀνάγκη δὲν εἶνε τι ἀπαραίτητον. Καὶ ἡ γλώσσα, τὴν ὅποιαν μετεχειρίσθη ὁ κ. Καλοσγούρος, νομίζω ὅτι ἐξελέχθη μετὰ στρατηγικῆς δεξιότητος, διὰ τὸ νὰ προκαλέσῃ ἐν ἀρχῇ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἀντιπάλου, ὑφισταμένου τὸ θέλγητρον τῆς καλλιπέρας, ὡς οὗτος τὴν ἐννοεῖ, καὶ ἀνυπόπτου χωροῦντος μέχρις οὗτο ἐμπέση εἰς τὴν στηθεῖται ἐναντίον τοῦ γλωσσολογικοῦ ἀλλὰ λίαν ἀργά ἐννοεῖ τὸ σφάλμα του, πᾶσα διέξοδος εἶνε ἀδύνατος, καὶ ἀναγκάζεται ἐκεῖ νὰ ὑποστῇ μέχρι τέλους τὸ μαρτύριον ἀσεβαστάτων ἰδεῶν, παραμυθούμενος ὑπὸ τῆς εὐτεβοῦς γλώσσης, ἐν τῇ ὅποια αὐταὶ ἐκτίθενται. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἢ γλώσσα τοῦ κ. Καλοσγούρου δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς εὐγλωττος ἀπάντησις καὶ εἰς τὸ ἐπιχειρημα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀγωνίζονται νὰ ἐξηγήσωσι τὸν πρὸς τὴν δημοτικὴν γλώσσαν ἔρωτα ὡς ἀποτέλεσμα ἀμελετησίας καὶ ἀμαθείας ἀνθρώπων ἀγνωσούντων καὶ καταφρονούντων τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἐντελῶς δὲ ἀδυνάτων νὰ συγγράψωσιν εἰς καθαρῶσαν παιδαγωγικὴν κατηγόριαν, τὴν ὅποιαν θλιδόμεθα λέγοντες ὅτι διατίθησε πρὸ τίνος χρόνου, τίς οἶδεν ἐκ τίνος παρεξηγήσεως, καὶ ἔξοχον δημο-

σιογραφικὸν φύλλον, ἡ «Νέα Ἡμέρα» τῆς Τεργέστης.

Δικονομικὴ ἀπόλαυσις εἶνε ἡ ἀνάγνωσις τῶν «Κριτικῶν Παρατηρήσεων». Ὡς τὴν μεταφραστικὴν ἐργασίαν τοῦ κ. Πολυλά, οὕτω καὶ τὴν κριτικὴν τοῦ κ. Καλοσγούρου διακρίνει συγκατάβασις καὶ συμπάθεια πρὸς τὸ πικρὸν, θερμὴ δ' ἐλπίς καὶ μεγάλη πίστις εἰς τὸ μέλλον. «Γλῶσσαν τοῦ μέλλοντος» ὁ κ. Καλοσγούρος ἀποκαλεῖ τὴν γλῶσσαν, ἣν μετεχειρίσθη ὁ Πολυλάς, σοφῶς δ' ὀρίζει ταύτην — παρὰ τὰ μειδιάματα, τὰ ὅποια ἴσως ἔχουν πρόχειρα οἱ φιλοσοκώμμονες, — ὡς τὴν «ἀληθὴ ἐθνικὴν γλῶσσαν», ἣτις οὐ μόνον δὲν ἀποκλείει τὸ ἐνεστώδες, ἀλλὰ μάλιστα εἶνε ἡ ἀλήθεια τούτου, καὶ ὡς τοιαύτη ἀξία νὰ ἐπιζῆσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν «πάντες οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς ἐγραψάν ἢ ἐπεζήτησαν τὴν γλῶσσαν τοῦ μέλλοντος ἀναπτύσσοντες τὸ δυνάμει ὑπάρχον καὶ συμπληροῦντες αὐτό, ἐτι δ' ἀποκλείοντες ὅ,τι ὁ περὶ αὐτῶν ὄφθαλμὸς ἔδλεπεν ἥδη περὶ ἢ προοριζόμενον ἀπὸ πάσης». Καὶ κατωτέρω ἀπαντῶν πρὸς τοὺς ἀπαισιοδόξους, τοὺς ἐν ἀπελπίσει καὶ μετ' ἀλγεινοῦ προαισθηματος ἀποφαινομένους ὅτι ἡ Ἑλλάς ποτὲ δὲν θὰ ἔχη γλῶσσαν, χαρακτηρίζει τὴν τοιαύτην ἀπιστίαν, συντασσόμενος καὶ κατὰ τοῦτο τῷ κ. Πολυλά, ὡς ἀπιστίαν εἰς αὐτὸ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος· καὶ νομίζει ὅτι «ἡ φύσις, καίτοι ἐκτροχισθεῖσα, θέλει φθάσει βαθμηδὸν εἰς προαγωγὴν — σημειωτέον ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ πεζοῦ λόγου — νέου τύπου ἐπίσης φυσικοῦ καὶ βεβαίως πλουσιωτέρου τοῦ πρώτου». Ἀλλὰ μετὰ πόσης ἀκριθείας χαρακτηρίζει ἐν τοῖς καθέκαστα τὴν μεταφραστικὴν ἐργασίαν καὶ διαφωτίζει τὰς φιλολογικὰς δοξασίας τοῦ κ. Πολυλά! Ἄρκει ἀπλῆ τις περίληψις τούτων. — Ὁ συγγραφεὺς ἀξιοῖ νὰ συντελέσῃ εἰς ἀνύψωσιν τῆς λαλουμένης εἰς τὴν θέσιν διὰ πολυχρονίου διαμορφωτικῆς ἐργασίας ἀνευδίθασαν αἱ γλῶσσαι τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἐθνῶν. Καὶ ὁ πεζοῦς λόγος αὐτοῦ οὐσιωδῶς διαφέρει τοῦ κοινῆς παραδεδεμένου. Στηρίζεται οὐχί ἐπὶ ἐξέως, ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀναλλοιώτου βάσεως τῆς περὶ διαμορφώσεως τῶν γλωσσῶν θεωρίας, «ἥς ἡμεῖς ἀπὸ πλείστου ἀπέστημεν ἐπὶ καταστολῇ τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως τῆς ἑλληνικῆς φαντασίας». Αποδέχεται ὡς ὄργανον τῆς ἐκδηλώσεως τῶν ποιητικῶν νοημάτων τὴν δημοτικὴν, ἀλλὰ φιλολογικῶς διαμορφωμένην καὶ ἀνυψωμένην εἰς θέσιν πολὺ ἀνωτέραν τῆς δημοτικῆς ἐκφράσεως τῶν αἰσθημάτων. Μόνος ὁπαδὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Σολωμοῦ ὑποδειχθείσης νέας ὁδοῦ, ἐζήτησεν ἀνωτέραν καὶ σοφωτέραν μορφήν, τὴν ὅποιαν αὐτὴ ἡ ἐμπνευσις παρέστησεν εἰς τὸ πνεῦμά του, καὶ ὡς μεταφραστικῆς σοφῶν ἀριστοτεχνημάτων, μίαν ἀ-

κολουθῶν τάσιν, ἀλλὰ μὲ διαφοράς τινας περὶ τὴν μορφήν, ἤγαγε τὸ σύστημα εἰς τὰς ἐσχάτας συνεπειάς. Ἡ μετάφρασις τῆς «Τρικυμίας» εἶνε ἡ πρώτη τάσις εἰς πλαστικὴν διαμόρφωσιν τῆς γλώσσῃς, ὀλιγώτερον αὐστηρῶς ἐκτελουμένη ἐν σχέσει πρὸς τὰς μεταγενεστέρους ἐργασίας. Ἐν δὲ τῇ μεταφράσει τῆς Ὀδυσσεΐας ἡ τέχνη κρύπτεται ὑπὸ τὴν φύσιν, ἐντέχνως συμπλέκονται οἱ στίχοι, ἀδικόπως ποικίλλεται ἡ ἁρμονία τῶν, καὶ ἀνεπικισθῆτως τελεῖται ἡ μετάφρασις ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας ἐκφράσεως εἰς τὴν δημοτικωτάτην ἀφείλειαν, καὶ τανάπαυιν. Πλάττονται νέαι λέξεις καὶ δι' ἐκλεκτῶν ἐπινοημάτων ζωηρότερον ἐκδηλοῦται τὸ ὑψηλὸν νόημα τῆς ποιήσεως· τὰ δ' ἐνθυμίζοντα τὴν καθαρὰν δημοτικὴν ποιήσιν στοιχεῖα, ὡς καὶ παρὰ τῷ Σολωμῷ, δὲν ἀναφαίνονται ὅποια ἦσαν ἐν τῇ μεμονωμένῃ τῶν ἐμφανίσει. Τῆς μεταθέσεως καὶ ὑπερθάσεως, τῶν σπουδαιότητων τούτων μέσων τῆς Τέχνης πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ ποιητικοῦ λόγου, γίνεται ἐπιτηδεία χρῆσις, ἀκόμη καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία ποῦ καὶ ποῦ ἐμφανίζεται αἰρούσα εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν σφίξαν τῶν νεωτέρων. Ἡ ζωτικὴ τῆς λαλουμένης δυνάμεως εἶνε ἱκανὴ νὰ συγχωνεύσῃ ἐν ἑαυτῇ στοιχεῖα πολυειδῆ, ὅποια τὰ δημοτικὰ ἔμματα, τὸ ἀνατολικώτερον αἶσθημα τῆς Κρητικῆς ποιήσεως, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λόγου ἢ μεγαλοπρέπειαι, τὸ σεμνὸν καὶ διαφανὲς κάλλος τῆς ἀρχαιότητος, καὶ πρὸς τούτους λέξεις τοῦ λαλοῦντος λαοῦ, λέξεις λησμονηθεῖσαι ἐκ τῶν μνημείων τῆς γλώσσῃς, λέξεις καὶ φράσεις μεστὰι ποιήσεως, καὶ τὰ στοιχεῖα ταῦτα συγχωνεύουσα εἰς ἐνότητά, διὰ τοιαύτης συνθέσεως, πρὸς τὴν ἀπαιτεῖται ἀνάλογος πλαστικὴ δύνάμις, ἀνέροχεται εἰς τὸ πρότερον ὕψος.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν προτερημάτων, καὶ τὰ ἐν τῇ μεταφράσει τῆς Ὀδυσσεΐας ἀπαντῶμενα ἐλαττώματα, ὅποια ἢ ὑπερθάσις τῶν ὀρίων τῆς φυσικότητος, ἢ πρὸς τὸ κείμενον ὑπερβολικὴ πίστότης, ἢ μήπω τελείως ὠριμάσασα σκέψις περὶ τοῦ τρόπου καὶ τοῦ μέτρου τῆς συναφῆς τῶν διαρρῶν στοιχείων τῆς ἐργασίας, (προσθέτομεν δὲ ἡμεῖς καὶ τὸ ὑπόψυχρον ἐνίοτε τῆς πεποιημένης λέξεως, μὴ ἀποτελειομένης εὐθὺς πρὸς τὴν καρδίαν, ἀλλὰ μετὰ σκέψιν μόνον δυνάμενης νὰ ἐπιβλήθῃ εἰς τὴν διάνοιαν) καὶ αὐτὰ πηγάζουσιν ἐκ τῆς τάσεως τοῦ συγγραφέως πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ λόγου, καὶ διὰ τοῦτο ἔχουσι τὴν ῥίζαν τῶν εἰς σημαντικὴν ἀρετήν. Τὰ ἐλαττώματα ταῦτα ἀποδεικνύουσι τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς εὐρίσκονται οἱ πρῶτοι ἐπιχειροῦντες τὸ δυσκολώτατον ἔργον τῆς γλωσσικῆς διαμορφώσεως, καὶ δὲν εἶνε ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα ἐσφαλμένου συστήματος, ἀλλὰ πταίσμα ὑποκειμενικῶν τοῦ συγγραφέως, μὴ κατασθῆσθαι νὰ καταστήσῃ τελείως ἀντικειμενικὴν τὴν ἰδέαν του. (Ἡ περὶ τούτων κρίσις τοῦ κ. Καλο-

σγούρου μὰς ἐνθυμίζει τὴν μέθοδον τῆς συγχρόνου ἐν Γαλλίᾳ ψυχολογικῆς κριτικῆς, καθ' ἣν δὲν εἶνε ὀρθὸν νὰ καταδικάζῃ τις τὰς ἐλλείψεις τοῦ συγγραφέως τοῦ ὁποίου ἀποθαυμάζει τὰς ἀρετάς, καθόσον στενότητος ὑπάρχει σύνδεσμος μεταξύ ἀμφοτέρων, ἀποτελῶν τὰς ἐλλείψεις ἀναπόδραστον συνέπειαν τῶν ἀρετῶν).

Ἡ μετάφρασις τῆς Ἰλιάδος, τῆς ὁποίας μίαν μόνον ραψῶδιάν μετρησάμενος ὄρατος ἐδημοσιεύθη, εἶνε πρόοδος προφανῆς, καθότι ἐν αὐτῇ ἐξευρέθη τὸ ἀληθὲς μέτρον τῆς συγκράσεως τῶν συγχωνευομένων στοιχείων, χωρὶς νὰ προσβάλλεται τὸ αἶσθημα τῆς ἀναλογίας. Καὶ τέλος ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ «Ἀμλέτου» ἡ γλῶσσα τοῦ δράματος, διὰ τῆς ὁποίας ἀνυψοῦται τὸ κοινὸν διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν λέξεων, ἐπιτηδείας πλοκῆς τῆς συντάξεως, τεχνικῶν μεταθέσεων λέξεων, ἄλλοτε ἀναπολούσα τὴν γλῶσσαν τοῦ ἔπους, ἄλλοτε τὴν τοῦ μέλους, κρῖμα θαυμασιώτατον, ἐὰν ἐκτελεῖται ὡς δεῖ, διὰ τῆς χρήσεως τοῦ δεκατρισυλλάθου στίχου, ὅστις, ἀφρητής, τὸ πρῶτον ἀνυψοῦται ἐν τῷ «Ἀμλέτω» μεγαλοπρεπῆς ὡς ἐπικῆς, ἀλλ' ἄκαμπτος, ποικίλος εἰς τονισμούς, τομὰς καὶ δικαιρέσεις, ἡ γλῶσσα τοῦ δράματος προσλαμβάνει τὸν κατάλληλον τύπον, καὶ πολλὴν ἀναλογίαν ἔχει πρὸς τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τραγικῶν. — Ταῦτα πάντα προσεπικυροῦνται διὰ παραδειγμάτων εἰλημμένων ἐκ πάντων τῶν μεταφράσεων, ἀδύνατον δὲ νὰ μὴ ὑποστῇ τις τὸ θέλημα τῶν γλυκυτάτων τινῶν στίχων τῆς Ὀδυσσεΐας, τοῦ λαμπρῶς ἀποδοθέντος ἀποχαριστικοῦ τοῦ Ἐκτορος καὶ τῆς Ἀνδρομάχης, καὶ τῶν ῥυθμικωτάτων καὶ γεμάτων ἀπὸ κινήσιν καὶ ζῶν δεκατρισυλλάθων τοῦ «Ἀμλέτου», οἵτινες ὅμως ἐνοχλοῦσι τὰ ὅσα τῶν συνειθισμένων εἰς τὰ ὁρχηστικά καὶ ὁμοειδῆ μέτρα, ὡς γερμανικαὶ τινες συμφωνοῦσι τοὺς διεσθαρμένους ἀπὸ τὰς μελωδικὰς τῶν γαλλικῶν κωμειδιῶν, ἀδύνατον δὲ νὰ μὴ ἀποθιμῶσιν — ὁ τρέφων, ἐννοεῖται, τὴν αἴσθησιν τοῦ ῥυθμοῦ — τὴν περιγραφὴν λ.χ. τοῦ θανάτου τῆς Ὀφελίας, καὶ νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ ὅτι ἐξευρέθη ὁ στίχος τοῦ νεωτέρου δράματος.

Περὶ τὸν ἥλιον τοῦ κ. Πολυλά πάντες σχεδὸν οἱ πλανῆται τῆς ἡμετέρας φιλολογίας γοργῶς ἐμφανίζονται, ἀπὸ τῶν ἀρχαιότερων μέχρι τῶν νεωτέρων, καὶ περὶ πάντων ὁ κ. Καλοσγούρος, ἄλλοτε διεξοδικώτερον, ἄλλοτε ἐν παρόδῳ, ἔχει ἔτοιμον νέον τινὰ καὶ βαθὺν χαρακτηρισμὸν. Λαλῶν περὶ τοῦ κ. Φυλάκη, ἀναγκάζει τὸ σεβαστὸν καὶ ἀναγκαῖον τῶν γλωσσολογικῶν αὐτοῦ θεωριῶν, ἀλλ' ἀποκρούει τὴν γνώμην, καθ' ἣν τὰ ἐκ τῶν θεωριῶν τούτων ἐξαγόμενα δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀπόλυτον κύρος ἐπὶ τῆς φιλολογικῆς διαμορφώσεως τῆς γλώσσῃς [1]. Τὴν μεγάλην ποιητικὴν Σχο-

λὴν, ἣτις ἀπὸ τοῦ Σολωμοῦ μέχρι Βιζυνηοῦ, Δροσίνῃ καὶ λοιπῶν, δι' ἔργων καθαρῶς δημοτικῶν, κατώρθωσε νὰ ἀντιδράσῃ «πρὸς τὴν κενὴν ἀληθοῦς αἰσθηματος ἐνεργεῖαν τῶν καθαρῶν τῶν», καὶ κατώρθωσε νὰ ἀποδιώξῃ τὴν καθαρῶν τῶν ἐπικρατικῆς τῆς ποιήσεως, θεωρεῖ ἀξίαν τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης, ἣν καὶ ἐν γένει μέμφεται τοὺς εἰς ταύτην ἀνήκοντας, ὡς ἐκ προλήψεως ἀποκλείοντες τὴν ἰδέαν τῆς πλήρους ἀναπτύξεως τῆς δημοτικῆς καὶ περιορίζοντας τὴν ποιήσιν, συνεπῶς δὲ καὶ τὴν πεζογραφίαν, εἰς τὸν καθαρῶς δημοτικὸν κύκλον. Τὴν ἐπιστημονικὴν γλῶσσαν τῶν Διοσκουδῶν τῆς Τεργεσταίας Σχολῆς, τῶν σοφῶν Θερειανοῦ καὶ Λεῖβαδά, χαρακτηρίζει ὡς καθιερώσαν, λογικώτερον ἄλλων, τὸ σύστημα τῆς καθαρῶν τῶν καὶ καταδείξασαν «τί δύναται ἡ καθαρῶν τῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς νοουμένη, καὶ τί οὐτε δύναται οὐτε θέλει ποτὲ λυθῆναι, καὶ ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶνε κύκλος πολὺ τοῦ πρώτου εὐρύτερος». Ἀλλ' ὑπάρχοντι καὶ οἱ τὴν μέσιν ὁδὸν τέμνοντες ἐν τῇ καθαρῶν τῶν, ὡς ὁ Βερνικράκης. Οὗτοι διορῶσι μάλλον τῶν πρώτων τὴν ἀνάγκην νὰ μὴ ἀφίσταται τοσοῦτον τῆς κοινωρίας ἡ γλῶσσα. Ὁ σχετικὸς καλισταθητικὸς χαρακτήρ τῶν κάλλιον γραφόντων ἐκ τούτων συνίσταται ἐν γένει ὅτι πλησιάζει μάλλον εἰς τὴν νεωτέραν ζῶν. Ἀλλ' ἡ κυριώτατα αὐτῶν ἑλλείψεις εἶνε ἡ ἑλλείψις συστήματος, καὶ ἡ ἄνευ προδιαγεγραμμένου σχεδίου καὶ ἄνευ κανόνων σύνθεσις. Ἀλλὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν προσώπων πολὺ μάλλον διαψεύστέρα εἶνε ἡ ἑρμηνεία τῶν πραγμάτων ἐν ταῖς «Κριτικαῖς Παρατηρήσει» καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἀφθονὸς συγκομιδὴ σημαντικωτάτων ἰδεῶν. Θὰ κατεγρόμην τοῦ στενοῦ χώρου τῆς «Ἐστίας» ἣν ἐπεχείρουν ν' ἀπαριθμῶ τὸν πλοῦτον αὐτῶν καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν δυσεξαλείπτους ἐτυπώσεις. Ἀλλὰ πῶς νὰ μὴ παραθέσω ὀλόκληρον τὴν περίοδον, ἣτις ἀκολουθεῖ εἰς τὴν παράθεσιν τῶν θαυμασιῶν ἀποκαλυπτικῶν ἐκείνων στίχων τοῦ Carmen Seculare τοῦ Σολωμοῦ, ὡς ἀπάντησις εἰς ἀτυχεῖς καὶ παρακαίρους πλέον περὶ

θιασώταις τῆς δημοτικῆς, ὡς πρὸς τὸν προσφορώτερον τρόπον τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς, θέλουσιν ἐκτεθῆ λεπτομερέστερον κῆπως ἐν τῇ περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Φυλάκη πραγματείᾳ, τὴν ὅποιαν θὰ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς ἐν τῇ «Ἐστίᾳ». Ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λόγον παραλείπομεν νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα, ἣν καὶ λίαν ἐπικαίρος θὰ ἦτο ἡ μεία, προκειμένου περὶ μεταφραστοῦ τοῦ Σαῖξηφρ. ἰδιαίτερος τι περὶ τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν φίλου κ. Δημητρίου Βικέλα, οὗτινος οἱ ὄντως πρωτότυποι Στίχοι, τὰ ἀρχαῖα Διηγῆματα καὶ ἡ περισπούδαστος μεταφραστικὴ ἐργασία τῶν Σαῖξηφρῶν δραμάτων, ὡς καὶ αἱ περὶ γλώσσῃς πλήρεις ὁρθοφροσύνης κρίσεις φρονούμεν, ὅτι μόνον ἐν ἰδιαίτερά μελέτῃ δύνανται ἁρμοδίως νὰ παρασταθῶσιν.

[1] Τὰ περὶ τοῦ διχασμοῦ τῶν γνώμῶν περὶ τοῖς

ποιητικῆς γλώσσης θεωρίας, ἀπόπειρα ἀναζωογονήσεως τῶν ὁποίων προσφάτως ἐγενεῖται; «὘ν τοῖς θαυμασίοις τούτοις στίχοις, λέγει ὁ Καλοσγούρος περὶ τῶν στίχων τοῦ Σολωμοῦ, παρίσταται συμπεφυκνωμένη οὕτως εἰπεῖν ἅπαντα ἢ ἐφαρμογή τῆς θεωρίας, καθ' ἣν ἡ θαυματουργὸς γλωσσοπλαστικὴ δύναμις ἀναδιβάλλει τὴν γλῶσσαν ἀπὸ τῆς φυσικῆς καταστάσεως εἰς τὴν σφαιρῶσαν τοῦ πνεύματος. Γινώσκωμεν κάλλιστα ὅτι ἄνθρωποι διεστραμμένοντες τὸν νοῦν καὶ τὸ αἶσθημα ἐκ τῶν σχολαστικῶν προλήψεων, ἀναγινώσκοντες τούτους τοὺς στίχους, ἀνακράζουσι σχεδὸν θριαμβευτικῶς: ἡ γλῶσσα αὐτῆ δὲν εἶνε ἡ δημοτικὴ, μόνον γραμματικῶς εἶνε τοιαύτη· καὶ νομίζουσι ὅτι διατυποῦσιν οὕτω κατηγορίαν καταρρίπτουσαν ἐκ θεμελίων τὴν θεωρίαν, ἣτις ἐγέννησε τὰ θαύματα ταῦτα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς Τέχνης. Βεβαίως ἡ γλῶσσα τῶν στίχων τούτων δὲν εἶνε δημοτικὴ, καθ' ἣν ἔννοιαν ὀνομάζεται οὕτως ἡ γλῶσσα τοῦ δημοτικοῦ ἔθνατος; ἢ ἡ τῶν ἀπλουστέρων καὶ δημοτικωτέρων ἄσμάτων αὐτοῦ τοῦ Σολωμοῦ, ἀλλ' εἶνε δημοτικὴ μόνον καθ' ἣν ἔννοιαν δύναται οὕτω νὰ ὀνομασθῇ ἡ γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Σαικσπέρου, τοῦ Δάντου. Ὁ ποιητὴς εἰσδύσας βαθέως εἰς τὰς ὑπολανθανούσας διὰ τὴν κοινὴν διάνοιαν δυνάμεις τῆς γλώσσης του, ἐκλέγων ταύτας τὸ καθαρώτατον ἄθος, ὑποτάσσει τὴν ὕλην εἰς ἀρμονίαν ἀγνωστον μέχρι τοῦδε ἐν τῷ δικαίωματι, ὑπερπαραρῆγει αὐτῷ ἡ πνευματικὴ οὐσία, ἥς ἐμφορεῖται, εὐτόλμως ἀποδίδει εἰς λέξεις ἐκδοχὰς, τὰς ὁποίας οὐδέποτε ἔσχον, πλαττεῖ φράσεις καὶ ὁμοίως συντάξεις, ὧν πρῶτον παρίσταται παρ' αὐτῷ ἡ γλῶσσα ἐπιδεικτικὴ, ἐπιχειρεῖ μεταθέσεις, ἀποκοπὰς, προτιμᾷ ἐνίοτε τύπους παλαιότερους, ἀνυφοῖ τέλος τὴν φράσιν διὰ λέξεων, αἰτινες ἢ ἀνήκουσι εἰς φράσεις ἀρχαιοτέρης τῆς γλώσσης, ἢ ζῶσαι ἔτι ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ ἐξηγενέσθησαν ἤδη ὑπὸ προγενεστέρης καλλιέργειας, ἀλλὰ πάντα ταῦτα πράττει χωρὶς νὰ παραμορφώσῃ τὸν ζῶντα γραμματικὸν τύπον, χωρὶς ν' ἀπαρνηθῇ τὸ ὑπὸ τῆς φύσεως παρεχόμενον στοιχεῖον, καὶ θεωρῶν μάλιστα τούτο ἀπαραίτητον ὅρον τῆς ἀληθοῦς ἐκδηλώσεως τῆς οὐσίας. Διὰ πάντων τούτων τῶν μέσων παράγεται κατασκευασμα, ὅπερ εἶνε καὶ συγχρόνως δὲν εἶνε τὸ κοινὸν καθωμίλημνον ἰδίωμα, ἢ εἶνε τοιοῦτον μόνον διὰ τοὺς μὴ εἰσδύνοντας εἰς τὰ μυστήρια τῆς Τέχνης, ἢ μᾶλλον εἶνε αὐτοῦ τούτου τὸ ἄθος κτλ. κτλ.» Ἡ ἀνωτέρω ἐπιστημονικώτατα ἐκτεθειμένη θεωρία τῆς ποιητικῆς γλώσσης, καὶ ἂν εὐρεθῶσιν οἱ δισταζόντες νὰ ἀποδεχθῶσιν αὐτὴν ὡς ἐφαρμοζομένην ἐν τῇ ποιητικῇ ἐργασίᾳ τοῦ Σολωμοῦ, μὴπως δὲν ἀποτελεῖ τὸ Σύμβολον Πίστεως, συμφώνως πρὸς τὸ ὅποιον ὁ ἀληθὴς ποιητὴς ὀφείλει νὰ βυθισθῇ

τὴν γλῶσσαν του, ἔχων ἀείποτε ὑπ' ὄψιν ὅτι «ἡ Τέχνη, δυνάμει αὐτῆς τῆς ἐνοίας της, δὲν παραδίδεται εἰς τὴν συνήθειαν, εἰμὴ ἵνα μεταχειρισθῇ τὰυτὴν ὡς μέσον καὶ κρύψῃ ἐν αὐτῇ τοὺς ὑψηλοτέρους σκοπούς της, ποιούσα δὲ τούτο ὡς δεῖ, ἀπατᾷ πολλάκις ἡμᾶς λησμονοῦντας ὅτι ἐργὸν αὐτῆς δὲν εἶνε νὰ παραστήσῃ τὴν φύσιν, ἀλλ' ἐαυτὴν ἐν τῇ φύσει;» Ὡραῖος ὀρισμὸς, τὸν ὅποιον πάλιν ὁ κ. Καλοσγούρος παρέχει εἰς ἡμᾶς ἐν τῇ ἀξιοθεωρηστέῳ μελέτῃ αὐτοῦ, ἢ ὁποία συγκεντροῖ ἐν ἐαυτῇ τὰς ἀκτῖνας τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος; τῆς πνευματικῆς Ἑλλάδος, καὶ, ὡς δὲν ἀμφιβάλλω, προωρισθὴ νέον σταθμὸν κινήσεως νὰ σημειώσῃ ἐν τῇ συγχρόνῳ ποιητικῇ καὶ καθ' ὅλου φιλολογικῆ παραγωγῇ.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΑΓΟΥ

Υ Π ὁ

ΑΝΔΡΕΟΥ ΔΑΡΗ

Συνέχεια, ἴδε σελ. 288

Ἡ Λεϊλά σιωπηλὴ καὶ ἄρχα ἐκρίνετο μελετώσα σοβαρὸν τι καὶ ἀπορρηστικόν.

— Αἰκατερίνη, εἶπε τέλος, δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀποκρύπτωμεν, πρέπει νὰ συνῆθῃ δυστύχημά τι. Ὁ ἀδελφός σου δὲν θὰ σέ ἀρῖνον ἐκουσίως εἰς τόσην φρικτὴν ἀνησυχίαν. Εἰς περιστάτιν τόσον σοβαρὰν νομίζω ὅτι ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ λάβω ἐκτακτὰ μέτρα. Ἐάν πράττω κακῶς, εἶθε ὁ Μύθραξ νὰ με συγχωρήσῃ. Ἄλλ' ἀφοῦ ὁ Γουέθρος κατέστρεψε τοὺς Φράγκους, ἀπόκειται εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Γουέθρου νὰ τοὺς σώσῃ.

— Τί ἐννοεῖς; ἀνέκραξεν ἡ Αἰκατερίνη τρέμουσα. Ὡ! ἐάν γνωρίζῃς τίποτε, εἰπέ το. Ἄς ἀναχωρήσωμεν, ἄς μὴ δισταζώμεν! Τί ἀναμένεις;

— Μὴ μ' ἐρωτᾷς, εἶπεν ἡ Λεϊλά μετὰ τὴν γλυκεῖαν φωνὴν της. Δὲν εἶμαι ἀκόμη βεβαία. Πρέπει νὰ ἐρευνηθῶ, νὰ μελετήσω... Λάβε ὑπομονὴν ἕως τὴν ἐσπέραν ταύτην. Ἄλλως τε δὲν δύναμεθα ν' ἀναχωρήσωμεν, ἐάν δὲν μᾶς προστατεύῃ τὸ σκότος.

Καὶ πορευθεῖσα εἰς τὸ σπουδαστήριον ἔλαθεν ἐκ τῶν σκευοθηκῶν πολλὰ ὀγκώδη βιβλία, τὰ ὁποία ἤρχισεν νὰ ἐξετάζῃ μετὰ προσοχῆς, ἐν ᾧ ἡ Αἰκατερίνη τὴν παρεκκολλοῦσε μετ' ὀφθαλμοῦς λάμποντα ἐξ ἀνυπομονησίας.

— Τί παράδοξα ἐργαλεῖα ἔχετε ἐδῶ! εἶπε παρατηροῦσα τὰ κερατοειδῆ ἀγγεῖα καὶ τὰ διουλιστήρια. Νομίζει τις ὅτι εἶνε σπουδαστήριον μάγου.

— Καὶ τοιοῦτον εἶνε... εἶπεν ἡ Λεϊλά καθήμενη παρὰ τὴν μεγάλαν τράπεζαν. Ὁ πάππος

μου εἶνε ὁ μόνος κάτοχος τῆς καθολιστικῆς ἐπιστήμης καὶ αὐτὸς ἐφρόντισεν νὰ με διδάξῃ τινὰ τῶν ἀποκρύφων της.

— Σοβαρῶς τὰ λέγεις αὐτά;

— Ὁ Γκουσά-Νισὶν θεωρεῖ ὅτι ἡ καθολιστικὴ ἐπιστήμη εἶνε τὸ ἄκρον ἄκρον τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας καὶ ὅτι πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη εὐδαιμονία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ ῥητά της. Ὑπάρχουσι μετὰ τὸν Γουέθρον τινὲς πιστεύοντες ὅτι αὐτὸς ἐγνώρισεν τὸν Θάτ-Ἐρμῆν, τὸν μέγαν νομοθέτην τῶν ἀποκρύφων γνώσεων.

— Ἰδοὺ λοιπὸν διατὶ ὁ Χασάν εἶλεγεν ὅτι ὁ Γκουσά-Νισὶν εἶνε γέρ ν ὅσον καὶ ὁ κόσμος!

— Ναί, ἀπάντησεν ἡ Λεϊλά. Τὰ παιδίκα καὶ οἱ ἀπλοῖκοι ἐξογκώνουσι τὰ πράγματα καὶ βλέπουσι τὸ ὑπερφυσικὸν πανταχοῦ. Εἶνε ὅμως ἀνεπίδεκτον ἀμφιβολίας, ὅτι ἡ ἀπόκρυφος ἐπιστήμη τῶν μάγων εἶνε ἡ βαθυτέρα καὶ σεβασμιωτέρα πασῶν ὅσων ὑπῆρξαν. Ἐκ τῆς Χαλδαίας, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ κοιτίς της, ἡ ἀπόκρυφος ἐπιστήμη ἐκυρίευσεν ὅν κόσμον ὀλόκληρον. Αἱ πυθώνισσαι, αἱ συβίλλαι, οἱ οἰωνοσκόποι, οἱ μάντιες καὶ πᾶσα ἡ χορεία τῶν χρησμοδοτῶν, τῶν νεκρομάντεων, τῶν μάγων, τῶν γοήτων, τῶν ὀνειροκριτῶν, τῶν ἀλχημιστῶν, τῶν θαυματουργῶν, τῶν ἀστρολόγων, τακτικῶν ἢ ἀτάκτων κατὰγονται κατ' εὐθειαν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ Θάτ-Ἐρμου.

— Καὶ οἱ Αἰγύπτιοι; εἶπεν ἡ Αἰκατερίνη πρὸς στιγμὴν λησμονοῦσα τὴν ἀνησυχίαν της χάρις εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς φύλης της, καὶ αὐτοὶ ἐπίσης ὀφείλουσιν εἰς τοὺς Μάγους τὴν μάθησίν των;

— Βεβαίως οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Κελτοὶ, οἱ Δροῖδαι τῆς Γαλατίας...

— Πῶς! εἶπε διακόπτουσα αὐτὴν μετὰ ζοηρότητας ἡ Αἰκατερίνη... Ὡς καὶ οἱ Δροῖδαι μας.

— Κατὰγοντο κατ' εὐθειαν γραμμὴν ἐκ τῶν Μάγων τῆς Χαλδαίας καὶ ἐπετέλουσιν κοινωνίαν ἰδιαιτέραν ἐντὸς τῆς κοινωνίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουσι ἀδιαφιλονέικτον κύρος. Ἐάν ὑπάρχωσι κατ' ἅπαντα τὴν γῆν ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους οἱ Γουέθροι δύνανται ν' ἀποκαλώσιν ἀδελφούτων, οὗτοι ἀναντιρρήτως εἶνε οἱ Κελτοὶ τῆς Γαλατίας, οἱ κάτοικοι τῆς ἀρχαίας Ἀρμορικῆς.

— Τότε λοιπὸν, ἀνέκραξεν ἡ Αἰκατερίνη, ἀνήκομεν εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν, Λεϊλά!...

— Πῶς!... εἶπεν ἡ Λεϊλά ὠχρίωσα.

— Εἶμεθα Βρετταννοὶ, δὲν τὸ ἐγνώριζες;

— Σὰς ἐνόμιζα Πικρισινούς.

— Ὅχι εἶμεθα Βρετταννοὶ, ἀληθεῖς καὶ γνήσιοι Βρετταννοὶ.

— Τί εὐτύχημα! εἶπεν ἡ Λεϊλά ἀσπάζομένη τὴν φίλην της μετὰ διαχύσεως. Ἄ! πόσον ἐπιγίνομαι ν' ἀνακοινώσω τὴν εἰδησιν ταύτην εἰς τὸν πάππον μου! προσέθηκε θριαμβευτικῶς. Τί θὰ ἔχη τώρα ν' ἀντιτάξῃ;

— Τί ἐννοεῖς; ἠρώτησεν ἡ Αἰκατερίνη ἐκπληκτος.

— Πᾶς Γουέθρος, εἶπεν ἡ Λεϊλά μετὰ τινος δισταγμοῦ καὶ ταραχῆς, καὶ ἰδίως πᾶς Μοβεδ φυσικῶς θεωρεῖ ὡς κατώτερον του καὶ ὡς βάρβαρον πάντα μὴ ἀνήκοντα εἰς τὴν φυλὴν του... καὶ θὰ ἐδοῦθαι πολὺ προθυμότερον τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἂν ἐγίνωσκε τὴν συγγένειαν, ἣτις μετ' αὐτοῦ σὰς συνδέει.

— Δὲν θεωρεῖς τὸν πάππον σου ἰκανὸν νὰ προδόσῃ τὸν Μαυρίκιον; ἀνέκραξεν ἡ Αἰκατερίνη τρέμουσα.

— Ὅχι, εἶπεν ἡ Λεϊλά με φωνὴν εὐσταθῆ. Σοῦ εἶπον ἀνυποκρίτως ὅτι δὲν ἀγαπᾷ τὸν ξένον· ἀλλὰ εἶνε πολὺ μεγαλόφρων καὶ δὲν καταδέχεται νὰ προδώσῃ... Εἶνε ἰκανὸς νὰ ἐνταφιασθῇ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τὰ ἐρείπια, ὑπὸ τὰ ὁποία ἄλλος τις ἤθελε καταπλακωθῆ.

— Θεέ μου! εἶπε θλιβερώς ἡ Αἰκατερίνη, με κάμνεις νὰ φοικιῶ. Ὅμιλοις περὶ ἐρείπιων, περὶ καταπλακώσεως!... Αὐτὴ ἡ ἰδέα με βασανίζει ὡς ἐφιάλτης, ἀφότου ἤρχισαν αὐταὶ αἱ κρύφαι ἐργασίαι. Ἐνόσω τις ἐργάζεται ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ὑπόκειται μὲν πάντοτε εἰς δυστυχήματα, ἀλλὰ τέλος πάντων δὲν τὸν περιβάλλει τὸ ἄγνωστον. Ἐνῶ εἰς τὰ φοβερά ἐκεῖνα ὑπόγεια ποῖος εἰσεύρει τί δύναται νὰ συμβῇ; Νὰ τοῦ λείπῃ ὁ ἀήρ, τὸ πῦρ, τὸ ὕδωρ, νὰ εὐρίσκηται ἐντὸς αἰωνίου φυλακῆς, χωρὶς καμμίαν ἀνθρωπίνην βοήθειαν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ μέσον ὅπως ἀκουσθῇ!... Ὡ! παραφρονεῖ τις μόνον σκεπτόμενος αὐτό.

— Φιλτάτη Αἰκατερίνη, εἶπεν ἡ Λεϊλά συγκεκνημένη, ἠσύχασε, σὲ παρακαλῶ. Ἐχε θάρρος. Συλλογίσου ὅτι ἂν κίνδυνός τις ἀπειλήσῃ τὸν ἀδελφόν σου, καθῆκον ἔχεις νὰ διατηρήσῃς ὅλας σου τὰς δυνάμεις, ὅλην σου τὴν ἀπάθειαν, διὰ νὰ δράμῃς πρὸς βοήθειάν του.

— Ἀγαθὴ καὶ προσφιλεῖς Λεϊλά, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνη θαυρούσα, τί θὰ ἐγενόμενον ἔνευ σοῦ; Καλὰ, θὰ λάβω ὀλίγην τροφὴν καὶ ὕστερα θὰ προσπαθῶ νὰ κοιμηθῶ, διὰ νὰ σοῦ ἀποδείξω ὅτι δὲν ἐπῆγαν χαμένα τὰ μαθήματά σου.

— Τώρα ὁμιλεῖς καλὰ! εἶπεν ἡ Λεϊλά χαίρουσα διὰ τὰς καλὰς διαθέσεις τῆς φίλης της. Καί, ἀφοῦ προσέφερε πρὸς αὐτὴν ἕνα κύβαν κρεμ, ἐκάθησε πλησίον της ἐπὶ προσκεφαλαίων συνιστώσα αὐτῇ νὰ κοιμηθῇ γρήγορα, ἐνῶ αὐτὴ θὰ ἐξηκολούθει τὴν μελέτην της.

Ἄλλ' ὁ ὕπνος δὲν ἐπῆρχετο εἰς τὰ βλέφαρα τῆς Αἰκατερίνης.

— Δύνασαι νὰ μοῦ εἴπῃς τί μελετᾷς; ἠρώτησεν ἡ νεανὶς μετὰ διάλειμμα σιωπῆς.

— Εἶνε ἡ «Κλείς τοῦ Σολομώντος» τοῦ βασιλέως, εἶπεν ἡ Λεϊλά σοβαρῶς.

— Μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ γνωρίζω αὐτὸ τὸ βι-

βλίον, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνη ὑπανεγειρομένη ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων. Δόσε μου, σὲ παρακαλῶ, ἓνα τόμον. Μάλιστα, αὐτὸ τὸ ἴδιον εἶνε. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἀνεδιψήσαμεν αὐτὸ τὸ βιβλίον ἡμοῦ μετὰ τοῦ Μαυρίκιου, ὅτε κατεγινόμεθα εἰς μελέτας τῆς Κελτικῆς γλώσσης... Εἶνε ἡ γενικὴ ἀποθήκη, ὁ κατάλογος ὄλων τῶν μαγικῶν βιβλίων, ἀλήθεια;

— Εἶνε τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας! εἶπεν ἡ Λεϊλά μετὰ σοβαρότητος.

Κεφάλαιον Α'. Περὶ τῶν ἡμερῶν, τῶν ὡρῶν καὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν πλανητῶν, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνη ἀναγινώσκουσα ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Κεφάλαιον Β'. Περὶ τῶν τεχνῶν. Κεφάλαιον Γ'. Προσευγαί καὶ ἐξορκισμοί. Κεφάλαιον Δ'. Ἐξορκισμοὶ ἰσχυρότεροι. Κεφάλαιον Ε'. Ἐξορκισμοὶ ὀκατανίκτητοι. Κεφάλαιον ΣΤ'. Πῶς καθίσταται τις ἄριστος. Κεφάλαιον Ζ'. Περὶ τοῦ τρόπου τῆς παρασκευῆς τοῦ μαγικοῦ τῆπιτος πρὸς ἐξίτησιν τῶν διανοιῶν καὶ πρὸς εὐρεσίαν ἀπατήσεως εἰς οἰανδήποτε ἐρώτησιν. Κεφάλαιον Η'. Περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ δίδεται τις τὰ γένη κέρως θησαυροῦ κατεργασμένου ἐπὶ τῶν πειρημάτων.

— ὦ Λεϊλά! ἀνεκράξεν ἀκουσίως ἡ Αἰκατερίνη, ἐνῶ ἀκουσίως ἡ φωνὴ τῆς ἐλάμβανε τὸ νῦν εἰρωνίας, ὑποθέτω ὅτι δὲν σκοπεῖς νὰ τοὺς συνδράμης διὰ τῆς μαγείας καὶ τῶν ἐξορκισμῶν.

— Εἶνε περιττόν, ἀτήνησεν ἡ Λεϊλά μετὰ τινος ἀυστηρότητος, νὰ σοῦ ἐξηγήσω τί ἀναζητῶ. Σοῦ εἶπα ἤδη ὅτι ἔχω ἀνάγκην νὰ μελετήσω καὶ νὰ συλλογισθῶ. Κοιμήσου Αἰκατερίνη. Ἀφοῦ τελειώσω τὴν ἐργασίαν μου, θ' ἀναπαυθῶ ἐπίσης κ' ἐγώ, ὅταν δὲ ἔλθῃ ἡ νύξ θὰ μεταβῶμεν πρὸς ἀναζήτησιν τῶν ἐξαφανισθέντων ἀγαπητῶν μας.

Ἡ Αἰκατερίνη πειραχθεῖσα κάπως, διότι ἐψόχρανε τὴν φίλην τῆς, ἠθέλησε νὰ προσπαθήσῃ τοῦλάχιστον ὅπως τὴν εὐχαριστήσῃ. Ἐκλείσε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ, ἐπειδὴ ὁ κόπος κατέβαλε τὴν ἀνησυχίαν, δὲν ἐβράδυνε νὰ κοιμηθῇ ὑπὸν βαθύτατον καὶ πλήρη ὄνειρον.

Κεφάλαιον ΙΖ'.

Νέα θύματα.

Ἀφοῦ ἐκοιμήθη ἐπὶ πάντε ὥρας ὁ Μαυρίκιος, ἀρπυνίσθη ἀναπαυθεὶς καὶ ἀναζωογονηθεὶς.

— Ἀριστομένη! εἶπε πρὸς τὸν σύντροφόν του, ἡ σταθερὰ πεποίθησίς μου εἶνε ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τὸ κέντρον, εἰς τὸν πυρῆνα καθυπὸ τοῦ λαβυρίνθου. Ἡ ἐξοδος ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ εὑρίσκειται ἐδῶ πλησίον.

— Θέλετε κύριε τὸ πρόγευμά σας; εἶπεν ὁ Γαργαρίδης ἐξυπνῶν διὰ μιᾶς καὶ τριῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς...

— Ὅχι καλῆ! ἐγὼ ἠμιλῶ περὶ τῆς ἐξόδου!

— Ὁ κύριος θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ τοῦ κόψω μίαν ρέτα σαλασιόστο-

δὲν εἶνε σωστὸν νὰ σκαφθῇ κανεὶς νὰ ἐπαναλάβῃ παρόμοιον ταξίδι χωρὶς νὰ φάγῃ κἄτι τι.

— Τὸ σχέδιόν μου, ἐπανέλαβεν ὁ Μαυρίκιος ἐνῶ ἔτρωγε τὸ πρόγευμά του, εἶνε νὰ λάβω τὴν ἀντίθετον δρόμον. Ἦμην πεπεισμένος ὅτι τὸ ἕδυτον εὐρίσκειται πρὸς ἀνατολὰς, τὰ πράγματα δὲ μὲ ἐδικαίωσαν ἔχω πρὸς τούτους πεποίθησιν ὅτι ἡ ἐξοδος θὰ εὐρίσκειται εἰς τὴν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον ἄκραν, ὅπως εἰς τοὺς ναοὺς ἡ κυρία εἰσοδος εὐρίσκειται ἀντικρὺ τοῦ θυριαστηρίου.

— Αὐτὸ μοῦ φαίνεται πολὺ ὀρθόν, εἶπεν ὁ Γαργαρίδης, ὅστις ἦτο πάντοτε εὐδιάθετος μετὰ τὸ φαγητόν.

Ἄλλ' ὁ Μαυρίκιος τὸν διέκοψε δι' ἐπιφωνήσεως θλιβεραῖς. Παρετήρησεν ὅτι τὸ φῶς τοῦ φανῶ τοῦ εἶχε σημαντικῶς ἐλαττωθῆ καὶ δὲν θὰ ἐβράδυνε νὰ σέσθῃ. Ὁ Γαργαρίδης ἐρωτηθεὶς εἰσήγαγε τὴν χεῖρα εἰς τὸ κἀνιστρόν του καὶ ἐξήγαγε θριαμβευτικῶς ἐν κουτίον πυρῶν καὶ δέσμων ἐκ δέκα κηρίων. Δι' αὐτῶν ἠδύνατο νὰ φωτίζονται ἐπὶ ἐξήκοντα ὥρας, ὑπολογιζομένου ὅτι ἕκαστον κηρίον ἀπαιτεῖ ἐξ ὥρας ὅπως καταναλωθῇ ὁλοσχερῶς. Ἦτο ὅμως ἀνάγκη νὰ μὴ ἀρίνωσι νὰ φθείρηται ἐπὶ ματαίῳ τὸ φῶς των ὅταν ἐκοιμῶντο, ὅπως ἐπραξάν ἀτόπως κατὰ τὸ διάστημα καθ' ὃ εἶχον ἀναπαυθῆ.

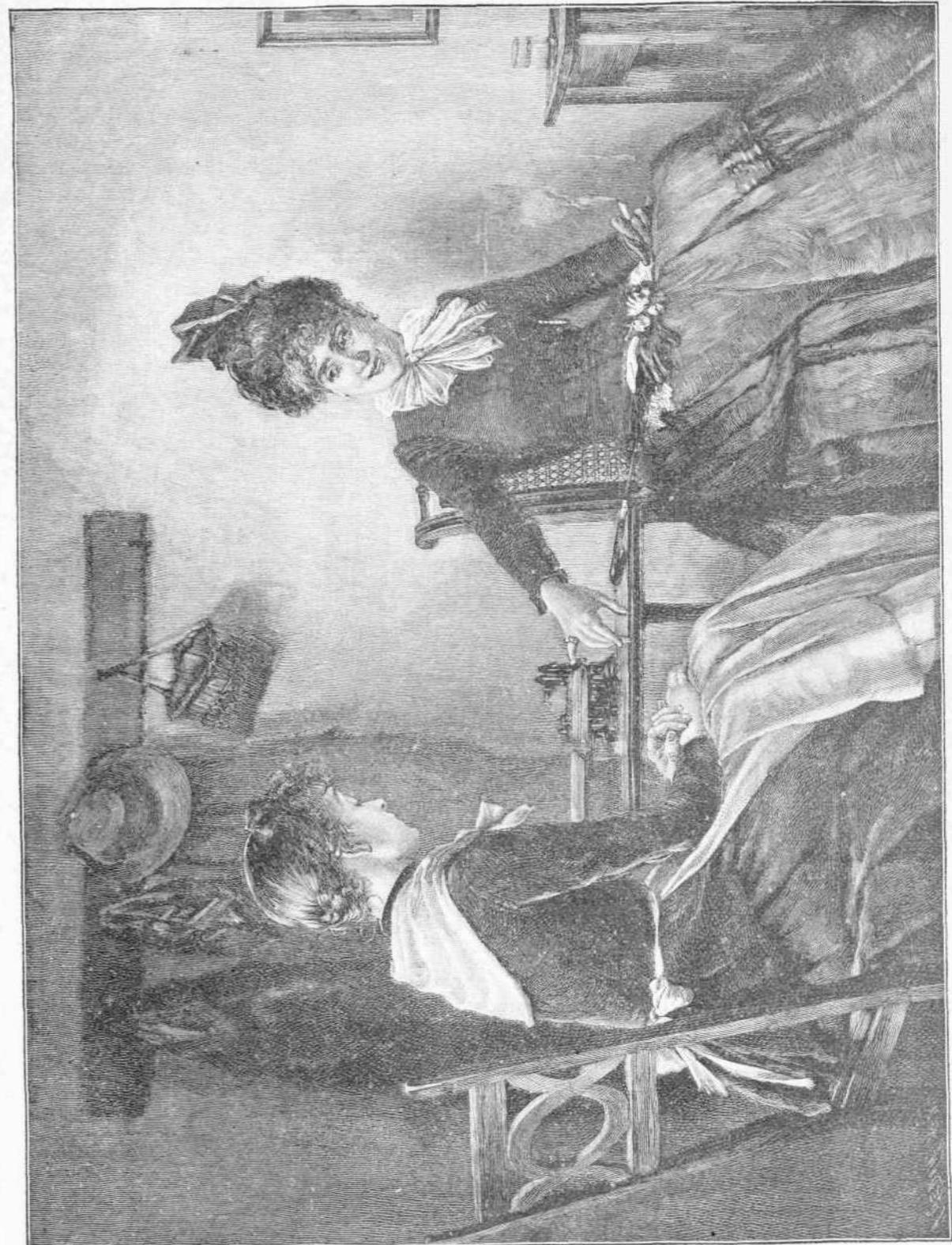
— Ἄλλως τε, εἶπεν ὁ Γαργαρίδης, ὅστις ἐβλεπε τὰ πάντα ῥόδινα μετὰ τὸ πρόγευμα, ἄς ἐλπίζωμεν ὅτι μετ' ὀλίγας ὥρας θὰ ἔχωμεν ἐπιστρέφει εἰς τὸ στρατόπεδόν μας... Ἄ, κύριε, τί πιλάρη θὰ σὰς ἐτοιμάσω!.. (φθάνει ἐκεῖνος ὁ μασκάρης ὁ Ἄλλης νὰ μὴ μὲ τὸ ἐλήστευσεν!) Ἄχ! τρέχουν τὰ σάλια μου... Τί σάλια, κύριε, τί σάλια!... Καὶ τὸ ἀρνὶ εἶνε τώρα εἰς τὴν ἐποχὴν του... Σὰς ὑπόσχομαι, κύριε, νὰ σὰς φτιάσω ἓνα πιάτο βασιλικό!... ἔάν, ἐννοεῖται, ἐπιστρέψωμεν.

— Ἐάν!... ὁ Μαυρίκιος σείων τὴν κεφαλὴν, ἐμπρός! δὲν πρέπει νὰ κοιμηθῶμεν ἐδῶ. Ἐνόσω δὲν ἀναζητῶμεν τὴν ἐξοδον, δὲν θὰ τὴν εἴρωμεν ποτέ. Ἄς προσπαθήσωμεν νὰ εἴρωμεν διὰδρόμον διεθυνόμενον πρὸς δυσμὰς· ἂν ἡ θεωρία μου εἶνε ὀρθή, διεθυνόμενοι πρὸς δυσμὰς θὰ εἴρωμεν τὴν θύραν.

— Ὅταν συλλογίζομαι ὅτι ἐκεῖνος ὁ γερωκατεργάρης γνωρίζει τὸν δρόμον καὶ δὲν θέλει νὰ μὰς τὸν δείξῃ! εἶπεν ὁ Γαργαρίδης μετ' αἰφνιδίου ὀργῆς. Μὰ τὸν Θεόν, ἂν δὲν ἦμην καλῆς ἀνθρώπος δὲν ἤξευρα κ' ἐγὼ τί θὰ τοῦ ἐκαμνα!... Ποῦ νὰ σὲ πάρῃ ἡ ὀργή, κατηραμένε Γκουτὰ-Νισίν!...

— Ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ σοῦ ἀπαντήσῃ: «Κατηραμένε Γαργαρίδη, ὁ ὅποτος ἔγινες ἡ ἀφορμὴ νὰ κινηθῇ ὁ λίθος!»

— Ἀλήθεια, κύριε... ἀλλὰ καὶ ἐξ αἰτίας μου εὐρήκαμεν τοὺς πολιτίμους λίθους καὶ τὰς πι-

νακίδας ἐκείνας, ὅπου σὰς ἐπροξένησαν τὴν χαράν.

— Τὴ ἀναγνωρίζω εὐχαρίστως· χάρις εἰς ἐσὲ εὐρισκόμεθα εἰς τέτοιο χάλι!

— Καὶ χάρις εἰς τὴν εὐγενεῖάν σας, κύριε, ὅπου πρῶτος ἐμβήκατε εἰς τὸν λαβύρινθον.

— Τότε λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν παράπονον ὃ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον· εἶνε φανερόν. Τώρα ἄς προσπαθῆσωμεν νὰ ἐξέλθωμεν ἀπ' ἐδῶ· καὶ ἀφοῦ ἀναθῶμεν ἐπάνω, τότε πλέον δὲν θὰ φιλονεικῶμεν εἰς ποῖον ἐξ ἡμῶν ἀνήκει ἡ προτεραιότης τῆς ἀνακαλύψεως.

Ἐνῶ συνωμίλου οἱ δύο σύντροφοι, ἠκολούθουν ἀντιθέτως τὴν ὁδόν, ἣν εἶχον ἕως τότε διανύσει, ὀδηγούμενοι ἀπὸ τὰ σχήματα τῆς μηλολόνης μετὰ τοὺς συμβολικοὺς πόδας. Φθάσαντες εἰς τὴν στρογγυλὴν αἴθουσαν, ὅπου Μαυρίκιος εἶχε παρατηρήσει τὸν ἀριθμὸν 1, ἐσταμάτησαν, ὅπως προσδιορίσωσι τὴν διεύθυνσιν. Ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ σταυροδρόμιον ἐκεῖνο δὲν διέφερε κατ' οὐδὲν ἀπὸ τὰ ἄλλα, δι' ὧν εἶχον διέλθει ὅπως φθάσωσιν ἐκεῖ.

Ἦσαν οἱ αὐτοὶ λεῖτοι τοῖχοι· ἐγειρόμενοι μέχρις ὄψεως ἐξ ἑξέων, ἡ αὐτὴ διασταύρωσις τῶν γραμμῶν. Ἀλλ' ὁ Μαυρίκιος οὐχ ἤττον ἐπίστευεν ὅτι εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἀφετηρίαν μυστηριώδους ἀριθμοῦ, ἔπρεπε ν' ἀπολήγη ἢ ν' ἀρχίζῃ γραμμὴ τις σπουδαία. Δυστυχῶς δεκατέσσαρες διέξοδοι ἀπέληγον εἰς τὸν χῶρον ἐκεῖνον κατ' ἄνισα διαστήματα κείμεναι, χωρὶς οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν ν' ἀνταποκρίνεται εἰς ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων κυρίων σημείων τοῦ ὀρίζοντος. Τί νὰ πράξωσι λοιπὸν; Ποῖαν νὰ ἐκλέξωσιν;

Ἀφοῦ ἐσκέφθη ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ὁ Μαυρίκιος, ἐσημείωσεν ἓνα ἕκαστον τῶν διαδρόμων δι' ἑνὸς ἀριθμοῦ χαρακτηνθέντος διὰ τῆς αἰχμῆς τοῦ μυχαιρίου του, 1, 2, 3, 4, 5 καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου διαδρόμου.

— Πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν ἕκαστην ἐξ αὐτῶν ἰδιαιτέρως, εἶπε πρὸς τὸν πιστὸν του Γαργαρίδην. Ἐννοεῖται ὅτι θὰ σημειώσωμεν τὴν διάβασίν μας διὰ σημείου ὁμοιομορφου, διὰ νὰ δυνάμεθα πάντοτε νὰ ἐπιστρέψωμεν.

— Καὶ ἀπὸ ποῖαν θ' ἀρχίσωμεν κύριε; Ἐδῶ πρόκειται νὰ παίξωμεν κορῶνα ἢ γράμματα.

— Θὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ αὐτῆν ἐδῶ. Αὐτὴ ἀνταποκρίνεται καλλίτερον εἰς τὴν διεύθυνσιν, τὴν ὁποῖαν ἐπιθυμῶ ν' ἀκολουθῆσω, διότι κατὰ τὴν πυξίδα διευθύνεται πρὸς τὸ νοτιοδυτικόν.

— Ἄς εἶνε πρὸς τὸ νοτιοδυτικόν! εἶπεν ὁ Γαργαρίδης ἀναλαμβάνων τὴν βάρβδον του, ἣν εἶχεν ἀποθέσει πλησίον του, ἐνῶ ὁ Μαυρίκιος ἠρίθμει τοὺς διαδρόμους.

Ἐπὶ τὴν ἐπὶ τὸν διάδρομον, ὃν ὁ Μαυρίκιος ὑπέδειξε. Ἀλλ' εἰς μάτην ἐχάραξαν διὰ σταυροῦ ἕκαστην καμπήν, ἕκαστον σταυροδρόμιον, βαίνοντες πάντοτε πρὸς τὸ νοτιοδυτικόν. Μετὰ μα-

κρὰν πορείαν εὐρέθησαν εἰς μέρος ἀδιέξοδον, εἰς ὃ ἀπέληγεν ἡ τοιαύτη διεύθυνσις. Ὁ Μαυρίκιος ἐψάυσεν ἐπιμελῶς τοὺς τοίχους διὰ νὰ βεβαιωθῇ, ἐφ' ὅσον ἦτο δυνατόν, ὅτι οὐδεμία κρυφία διέξοδος ἐκρύπτετο ἐκεῖ. Ἀλλ' οἱ τοῖχοι δὲν ἀπέκάλυψαν οὐδὲν μυστικόν.

Ἐγείροντες τοὺς ὀφθαλμοὺς οἱ δύο ἄνδρες ἔβλεπον ἀμυδρῶς τὸν θόλον στρογγυλούμενον ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς των, χωρὶς οὐδὲν νὰ μαρτυρῇ ἢ εὐρίσκοντο ἐγγὺς ἢ μακρὰν τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ ἐπιφανείας. Ἐδέησε νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ σταυροδρόμιον καὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν ἀκόλουθον διάδρομον, ἀφοῦ πρῶτον ἔγραψαν ἐπὶ τοῦ σημειωματαρίου τὸν ἀριθμὸν ἐκεῖνου, ὃν εἶχεν ἤδη ἐξερευνήσει. Ὁ δεύτερος οὗτος διάδρομος, ἐπιμελῶς σημειούμενος δι' ἑνὸς ἀστέρος εἰς ἕκαστην καμπήν, ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ αὐτὸ ὡς ὁ πρῶτος ἀποτελεσμα. Ἀκολουθοῦντες τὸν τρίτον διάδρομον καὶ ὀδηγούμενοι πάντοτε ὑπὸ τῆς πυξίδος· ἔρθησαν αἴφνης εἰς διάδρομον ἠδὲ σηματωθέντα διὰ σταυροῦ· ἄρα εἶχον διέλθει ἐκεῖθεν καὶ ἄλλοτε. Ὁ Γαργαρίδης ἤρχισε νὰ ἐκφράξῃ τὴν ἀποθάρρυσίν του. Πᾶσα ἐκεῖνη ἡ σχολιὰ πορεία εἶχε διαρκέσει ἐπὶ ὥραν πολλὴν καὶ τὸν στόμαχον τοῦ ταλαιπώρου ὑπρέτου ἐνυσσεν ἠδὲ ἢ πείνα. Ἀληθῶς εἶπεν τὸ λιτὸν προῖνόν πρόγευμα εἶχε χρησιμεύσει εἰς αὐτὸν μόνον ὡς ὀρεκτικόν, καὶ ἂν τὸν ἤκουεν ὁ σύντροφός του, θὰ τοῦ προέτεινεν ἀμέσως νὰ φάγουν.

Ἐκάθησεν αἴφνης χαμαὶ καὶ ἀπομάσσω βιαίως τὸ μέτωπόν του:

— Οὐρ! ἐξαλίσηκα! ἀνέκραξε. Δι' ὄνομα Θεοῦ, κύριε! γυρίζομεν ὡσὰν ἄλογα τοῦ ἵπποδρόμου.

— Ὅχι, αὐτὸν τοῦλάχιστον τὸν σκόπελον καταρθώσωμεν νὰ τὸν ἀποφύγωμεν, εἶπεν ὁ Μαυρίκιος ἐπίσης κεκοπιτικῶς. Φοβοῦμαι ὅμως ὅτι αὐτὸ εἶνε τὸ μόνον ὠφέλιμον μάθημα, τὸ ὅποτον ἐδιδάχθημεν ἀπὸ αὐτὸν τὸν καταχθόνιον λαβύρινθον.

— Τί ὥρα εἶνε, κύριε; ἠρώτησεν ὁ Γαργαρίδης μετὰ φωνὴν θρηνώδη.

— Μία καὶ μισή.

— Ἡ ὥρα τοῦ γεύματός μας, ἀλήθεια;

— Θὰ ἦτο ἴσως φρονιμώτερον ν' ἀναβάλλωμεν τὸ γεῦμα δι' ὑστερώτερον, Γαργαρίδη!

— Μετὰ συγχωρεῖτε, κύριε· ἀλλ' ἂν σκοπεύετε νὰ ἐξακολουθήσετε αὐτὴν τὴν ἔρευναν, εἶπεν ὁ Ἀριστομένης μετ' ἀξιοπρεπείας, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σὰς παρατηρήσω εὐσεβάτως, ὅτι τὰ πόδια μου δὲν δουλεύουν πλέον, καὶ ἂν δὲν σταματήσω τὸ ταχύτερον καμπόσην ὥραν, δὲν θὰ δυνήθω νὰ κάμω οὔτε βῆμα.

— Ὅπως θέλεις, εἶπεν ὁ Μαυρίκιος μετὰ στεναγμοῦ. Τέλος πάντων, ἂν ἀποθάνωμεν ἀπὸ

τὴν πείναν τώρα ἢ ὕστερα ἀπὸ λίγο, τὸ ἴδιον θὰ εἶνε ἐπάνω κάτω.

Χωρὶς ν' ἀκούσῃ περισσότερον ὁ Γαργαρίδης, ἔκοψε δι' ἕκαστον μέγα τεμάχιον ἄρτου καὶ στρογγυλὴν φέταν σαλαμίου καὶ κατεβρόχισεν ἐν τάχει τὸ μεριδίον του. Ὁ Μαυρίκιος τὴν συνέλαβε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ρίπτοντα βλέμμα τὸσον ἐρωτικὸν ἐπὶ τῶν ἐναπομεινουσῶν τροφῶν, ὅστε ἔκρινεν ἐπ' ἀναγκῆς νὰ τοῦ ἀποτρέψῃ τὴν προσοχὴν.

— Ποῖος εἶνε κατὰ τὴν γνώμην σου, Ἀριστομένη, ὁ λόγος τοῦ διαστήματος τοῦ ἀφεθέντος μεταξύ τῶν τοίχων καὶ τοῦ θόλου; εἶπε.

— Μὰ τὴν πίστιν μου, κύριε, δὲν ἔχω καθόλου ἰδέαν, ἀπήνησεν ὁ Ἀριστομένης, ὅπως

οὖν δυσθύμως. Ἐγὼ πρέπει νὰ σὰς εἰπῶ ὅτι θεωρῶ ὅλ' αὐτὰ τὰ πράγματα, αὐτοὺς τοὺς διαδρόμους, αὐτὰ τὰ ἀδιέξοδα μέρη, αὐτὰ τὰ ἀτελεῦτητα τείχη ὡσὰν παγίδας, εἰς τὰς ὁποίας πιάνονται μέσα οἱ κουτοί... καὶ ἂν ποτε εἰς τὴν ζῆσίν μου κτίσω τίποτε, σὰς βεβαιῶ ὅτι τὸ κτίριόν μου δὲν θὰ εἶνε λαβύρινθος, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται νὰ βάλω μέσα εἰς αὐτὸν διὰ νὰ χαθῇ τὸν καταρχαμένον ἐκεῖνον Γουέβρον.

— Ἐγὼ φρονῶ ὅτι ἠθέλησαν διὰ τῆς κατασκευῆς ταύτης νὰ ἐπιτύχωσιν ἰδιαίτερα ἀκουστικά φαινόμενα... Καμμίαν ἤχῳ ἐκτακτον, ἐπὶ παραδείγματι. Ἄς δοκιμάσωμεν.

Καὶ ὁ Μαυρίκιος ἤρχισε κράζων μεγαλοφώνως:

— Ἰκουσά-Νισίν!... Γουέβρε!... αἱ!... αἱ!... Ἐπεται συνέχεια

X.

Ἡ ΞΑΝΘΟΥΛΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

Μικρὰ ἐπανόρθωσις

Πάντες βεβαίως γνωρίζουσι τὴν «Ξανθοῦλαν», τὸ γλυκὸ καὶ τρυφερὸν ἄσματίον τοῦ Σολωμοῦ. Ποῖος δὲν συνεκινήθη πολλάκις ἀκούων αὐτὸ ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς νυκτὸς ἠδόμενον μετὰ τὴν περιπαθὴ μελωδίαν τοῦ Μαντζάρου;

Τὴν εἶδα τὴν Ξανθοῦλα,
Τὴν εἶδα ψῆς ἄργα...

Ἐν τούτοις τὸ ἄσματίον τοῦτο μοὶ ἐνεποίει δυσάρεστον τινα ἐντύπωσιν. Ὑπάρχουσι δύο στροφὰς εἰς τὸ τέλος, αἵτινες μοὶ ἐφάνησαν ἀνέκαθεν ἀνάξια τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ Σολωμοῦ· ἄνευ χρώματος, ἄνευ ἐκφράσεως, ἄνευ οὐσίας.

Αἱ δύο στροφὰς αὗται εἶνε αἱ ἐξῆς.

Δὲν κλαίγω τὴν βαρκοῦλα
Δὲν κλαίγω τὰ πανιά,
Μὲν κλαίγω τὴν Ξανθοῦλα
Ποῦ πάει στήν ἔξηνητιά.

Δὲν κλαίγω τὴν βαρκοῦλα
Μὲ τὰ λευκὰ πανιά,
Μὲν κλαίγω τὴν Ξανθοῦλα
Μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά.

Φυλλομετρῶν πρὸ τινος ἀντίτυπον τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Πολυλά γενομένης πρώτης ἐκδόσεως τῶν «Ἀπάντων» τοῦ Σολωμοῦ ἀνεκάλυψά τι, ὑπερκαὶ ἐμὲ ἱκανοποίησε διὰ τὴν ἀποστροφὴν μου καὶ ὑπὸ τῶν φιλομοῦσων βεβαίως εὐχαρίστως θὰ ἀκουσθῇ. Τὸ ἀντίτυπον ἐκεῖνο ἀνήκειν ἄλλοτε εἰς τὸν μακαρίτην πάππον μου, τὸν γνωστὸν Ζακύνθιον ποιητὴν Ἀντώνιον Δ. Μάτεσσιν, σύγχρονον καὶ φίλον τοῦ Σολωμοῦ, γεννηθέντα ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1794 καὶ τελευτήσαντα τῷ 1875 ἐν Σύρῳ. Ὅταν ἔρθησα εἰς τὴν σελίδα 176, ἐν ἣ εὐρίσκονται αἱ τελευταῖαι στροφὰς τῆς «Ξανθοῦλας», εἶδον τὰς ἄνω παραθεθείσας δύο διαγεγραμμέ-

νας διὰ δύο γραμμῶν μολυβδίδος χιαστὴ καὶ εἰς τὸ περιθώριον διὰ μελάνης γεγραμμένην διὰ τοῦ γνωστοῦ μοι γραφικοῦ χαρακτήρος τοῦ πάππου μου καὶ εἰς γλώσσαν Ἰταλικήν, ἥτις ἦτο ἐν χρήσει τότε παρὰ τοῖς Ἑπτνησίοις λογίοις πρὸς πρόχειρον ἐκφρασῆν τῶν διανοημάτων των, τὴν ἐξῆς φράσιν, ἣν παραθέτω αὐτολεξεί:

« Queste due strofe non sono del Salomon, né potevano essere, ma di qualche stupido».

« Αἱ δύο αὗται στροφὰς δὲν εἶνε τοῦ Σολωμοῦ, οὔτε ἠδύνατο νὰ εἶνε, ἀλλ' ἠλιθίου τινός».

Ἡ ἀγανάκτησις μετ' ἧς ἔγραψε τὰς λέξεις ταύτας ὁ ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ αὐτοῦ ἀντιλήψει προσβληθεὶς φίλος τοῦ Σολωμοῦ φαίνεται καὶ ἐκ τῆς ὁρμῆς, μετ' ἧς ἔσυρε τὰς διὰ μολυβδίδος γραμμὰς χιαστὴ ἐπὶ τῶν στίχων, σχίσας σχεδὸν τὴν σελίδα.

Περὶ τῆς ἀκριθείας τῆς σημειώσεως ταύτης οὐδεμίαν δύναται νὰ χωρήσῃ κατ' ἐμὲ ἀμφιβολία. Ὁ Ἀντώνιος Μάτεσσιν μετὰ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ τότε παρεπιδημοῦντος Σπυριδίου Τρικουπη, τοῦ Γεωργίου Τερτσέτη, τοῦ Παύλου Μερκάτη, τοῦ Διονυσίου Ταγιαπέρρα, τοῦ Κωνσταντίνου Νεράντζη καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν Ζακύνθιων λογίων ἀπετέλουσαν τὸν εὐγενῆ ἐκεῖνον κύαλον, οὗ ψυχῆ ἦτο ὁ Σολωμός, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποῦο συνελήθη, ἐκυροφόρηθη καὶ ἐγεννήθη ὁ ἀθάνατος Ὑμνος του. Πάντες ἦσαν κατὰ τὸ μέλλον ἢ ἤττον ποιηταὶ καὶ διήρχοντο τὰς μακρὰς ἐσπερινὰς ὥρας εἴτε ἐμπνεόμενοι ἐκ τῶν διηγήσεων τῶν ἐλληνικῶν κατορθωμάτων, εἴτε ἀνταλλάσσοντες τὰς περὶ γλώσσας ἰδέας των, ὧν ἀπόρροια εἶνε ὁ «Διάλογος Παικτοῦ καὶ Σοφολογιστάτου» τοῦ Σολωμοῦ καὶ ὁ περὶ δημόδους γλώσσας πρόλογος τοῦ Ἀντωνίου Μάτεσσιν ἐν τῷ «Βασιλικῷ» εἴτε γρά-

φροντες ἐπὶ δεδεμένων θεμάτων ἰταλικούς στίχους. οὗς εἴτα ἐπικρίνοντας ἀμοιβαίως ἀνῆρχοντο εἰς ὑψηλοτέρας περὶ τέχνης θεωρίας, εἴτε τέλος διασκηδάζοντες μὲ τὴν καινότερον ἰδιορρυθμίαν τοῦ ἱατροῦ καὶ ποιητοῦ Διονυσίου Ρεΐδου, ὅστις ἐγράφεν Ἰταλικά καὶ Λατινικά ποιήματα, καὶ ἂν ἐσατύρισαν ὁ μὲν Σολωμὸς εἰς τὸ «Ἰατροσυμβούλιον» καὶ τὴν «Πρωτοχρονιάν», ὁ δὲ Μάτεσις εἰς τὴν «Ἀνάγνωσιν τοῦ Passio». Ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ ποιήματι ἐν ᾧ φέρονται πρόσωπα δρώντα καὶ διαλέγονται πάντες οἱ ἀποτελούντες τὸν στενὸν κύκλον τῆς συναναστροφῆς τοῦ Σολωμοῦ, παρίσταται ὅλη ἡ ἀρελῆς ζωηρότης, ἣτις ἔτερπε τοὺς ἐν ἀμοιβαίᾳ ἐκτιμῆσαι καὶ κοινῶ πρὸς τὸν Σολωμὸν θαυμασμῶ συνεργομένους λογίους.

Πάντα ταῦτα ἀνέφερα ὅπως ἀποδείξω ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν ὁ Ἀντώνιος Μάτεσις ν' ἀπατηθῆ περὶ ποιήματος τοῦ Σολωμοῦ, τὸ ὅποιον μυριάκις θὰ εἶχεν ἀκούσει ἐξ ἰδίου αὐτοῦ στόματος ἀπαγγελλόμενον, ἀφοῦ μάλιστα χρονολογικῶς ἡ «Ἐκθεοῦλα» προηγείται τοῦ «Γύμου», ἥτοι ἐγράφη μετὰ τοῦ 1818—1823, ὅτε δηλαδὴ ὁ Σολωμὸς δὲν εἶχεν ἔτι ἀπέλθει τῆς Ζακύνθου. Φαίνεται δὲ ὅτι κατόπιν, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μαντζάρου μελοποίησίν του, ἄδόμενον τὸ ἄσματιον συγγράμα, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ λαοῦ παραλλάσσοντος τοὺς στίχους, ἐνίοτε μάλιστα καὶ ἰδίως αὐτοσχεδίων προστιθέντος, ἀπέκτησε καὶ τὴν ἀπειρόκλιον ταύτην οὐρὰν τῶν δύο τελευταίων στροφῶν. Πιθανώτατα δὲ εἶχε γίνεαι τοιαύτη χρῆσις αὐτῶν, ὥστε περιέλαβεν ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν «Ἀπάντων» ὁ κ. Πολυλάς—καίπερ ὁμολογῶν ὅτι δὲν εἶναι βέβαιος ἂν φέρεται ἀκριβῶς, ὡς ἐγράφη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ—καὶ ἐκ ταύτης ὁ κ. Δε-Βιάζης ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει καὶ πάσαι αἱ ποιητικαὶ συλλογαὶ καὶ ἀνθολογίαι. Σήμερον ὅμως μετὰ τὴν ἐκ συγκυρίας γνωστὴν γενομένην ἐπανόρθωσιν ταύτην, ἀνάγκη ν' ἀποδοθῆ δικαιοσύνη εἰς τὸ καλλιτέχνημα τοῦ Σολωμοῦ.

Ἐλπίζω ὅτι πάντες οἱ πολυάριθμοι θαυμασταὶ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, μιμούμενοι τὸν Ἀντώνιον Μάτεσις, θὰ διαγράψωσιν ἐν τοῖς ἀντιτύποις εἴτε τῆς πρώτης εἴτε τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τὰς στροφὰς ἐκείνας, καὶ ἂν δὲν θέλωσι νὰ προσθέσωσι τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐν ἀναγκαστήσει χαρακτηθεῖσαν σημείωσιν.

Μετὰ τὴν ἐγγείρησιν ταύτην τὸ ἄσματιον ἔχει ὡς ἔζη, πλήρως ἀφελοῦς περιπαθείας:

Τὴν εἶδα τὴν Ἐκθεοῦλα
Τὴν εἶδα φέρε ἔργα.
Ποῦ ἐμπῆκε σὴν βρακοῦλα
Νὰ πάη σὴν ζενήτειν.

Ἐφούσκωνε τ' ἀγέρι
Λευκώτατα πανί.

Ὡσὼν τὸ περιστέρι
Ποῦ ἀπλώνει τὰ φτερά.

Ἐστέκονταν οἱ φίλοι
Μὲ λύπη, μὲ χαρὰ.
Κι' αὐτῇ μὲ τὸ μαντήλι
Τοὺς ἀποχαιρετᾶ.

Καὶ τὸν χαριετισμὸ τῆς
Ἐστάθηκα νὰ ἰδῶ.
Ὡς ποῦ ἡ πολλὴ μακρότης
Μου ἔτῳκρυφε καὶ αὐτό.

Σὲ ἄλγος, σὲ λιγιάκι
Δὲν ἤξευρα νὰ εἰπῶ,
Ἄν ἔβλεπα πανάκι
Ἢ τοῦ πελάγου ἀφρό.

Κι' ἀφοῦ πανί, μαντήλι
Ἐχάθη σὲ νερό,
Ἐδίκρυσαν οἱ φίλοι
Ἐδάκρυσαν κ' ἐγώ.

Ἐν Σφρο 30 Ὀκτωβρίου 1891

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Σ. ΜΑΤΕΣΙΣ

ΟΘΩΝ ΡΕΙΜΑΝ

Κατὰ τὸν παρελθόντα Αὐγουστον ἀπέθανεν ἐν μικρᾷ τινι κώμῃ τῆς Ἑλβετίας παρὰ τὸ Ἰντερλάκεν, ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα μόνον καὶ ἐννέα ἐτῶν, ὁ Ὄθων Ρεΐμαν, ὅστις εἶχεν ἤδη καταλάβῃ ἔξοχον θέσιν μετὰ τῶν φιλολόγων τῆς Γαλλίας. Ὁ θάνατός του ὑπῆρξε τῶ ὄντι τραγικός. Περιουσίαν ἐν Ἑλβετίᾳ χάριν ἀναφυῆς κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων ἠθέλησε ν' ἀναβῆ εἰς τὸ Μόργενβαργ. Δυστυχῶς ὠλίστησεν, ἐσύρθη ἐπὶ πολλὴν ὥραν πρὸς τινὰ ἀπότομον κατωφέρειαν συντριβόμενος κατὰ πετρῶν καὶ ἐκομίσθη τὴν ἐσπέρην σχεδὸν ἄπνους ἐπὶ φορείου εἰς Βίλδερσθουλ. Ἐν τοιαύτῃ δ' οἰκτρᾷ καὶ ἐλευσίῃ καταστάσει ἔζησεν ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα, μεθ' ἣν ἐπὶ τέλος ἀνεπαύθη ἀπὸ τοῦ δεινοῦ μαρτυρίου.

Νομίζει τις ὅτι φθονεράτις Μοῖρα ἐπέκλωσε τόσοσιν σκληρὸν καὶ τόσοσιν πρόωρον τὸ τέλος τοῦ νεαροῦ φιλολόγου, ὅστις, παρασκευασθεὶς εἰς τὸ ἐπιστημονικόν του ἔργον ὅσον ἐνδέχεται ἄριστα, διέπρεπεν ἤδη ἐν αὐτῷ καὶ ἔμελλον ἔτι μᾶλλον εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον νὰ διαπρέψῃ. Δὲν ἀνῆκε βραβείως εἰς τὴν περιδοξον χορείαν τῶν γιγάντων τῆς ἐπιστήμης, οὔτε Μόμσεν ἦτο οὔτε Μάδδινγ, ἀλλ' ὅμως θοναεὶ αὐτὸν σήμερον δικαίως ἡ Γαλλικὴ Ἐπιστήμη, διότι πολλὰ ἔτι παρ' αὐτοῦ προσέδοκα. Εἶχε δὲ ὁ Ρεΐμαν νοὺν δεξιὸν, παιδείαν δὲ καὶ μίλησιν ἀρτίαν, μὲρρῶσιν δὲ καὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τελείαν καὶ ἀρμονικὴν, ἔτι δὲ εὐγένειαν ἔθους καὶ χαρακτήρος, οἷαν προσδίδουσι συνήθως τὰ γράμματα καὶ μάλιστα τὰ κλασσικά εἰς ἐκείνους, οἵτινες εὐτύχησαν καὶ ἐκ παιδίων νὰ λάβωσι τὴν προσή-

κουσαν ἀγωγὴν. Ἐγεννήθη δὲ καὶ ἔζησε καὶ ἐν χώρα, ἐν ᾗ τιμῶνται καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ καθ' ὅλου καὶ οὐχ ἥμισυ τὰ φιλολογικὰ σπουδάσματα καὶ ἐν ᾗ δὲν νομίζουσι καὶ δὲν κηρύττουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἀσκοὶ πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ α-λογίστου εἶνε ἱκανοὶ ν' ἀναπληρώσωσι πᾶσαν γνῶσιν θετικὴν καὶ πᾶσαν ἐπιστήμην.

Διέτριψε δὲ καὶ παρ' ἡμῖν, ἑταῖρος γενόμενος τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς, ὁ Ρεΐμαν καὶ διὰ τῆς συνεργασίας αὐτοῦ ἐτίμησε δύο τῶν ἡμετέρων περιοδικῶν συγγραμμάτων. Ἐν μὲν τῷ τρίτῳ τόμῳ τῆς «Ἐστίας» (1877 σελ. 201) ἐγράφεν «Ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς μουσικῆς τοῦ κλειδοκυμβάλου»—διότι καὶ μουσικός ἄριστος ἦτο ὁ φιλοπονώτατος λόγιος—ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ «Παρνασσού» (1877 σελ. 65), ἐν μικρᾷ σημειώσει ἐπιγραφομένη «Περίεργος ἐπιγραφὴ», ἐκολάφισε προσοκίντως τῆς ἀμαθείας τὴν πτωχαλαζονεῖαν καὶ οἴησιν.

Ἐδίδασκεν ἐπ' ἐσχάτων ἐν τῷ Ἀνωτέρῳ λεγομένῳ Διδασκαλεῖῳ τῆς Γαλλίας, τῇ περιφήμῳ Ecole Normale, ἐξ ὀνόματος τῆς ὁποίας δύο ἐξέχοντες ἐν τῇ ἐπιστῆμῃ ἄνδρες, ὁ Γεώργιος Περρῶ καὶ ὁ Γάστιον Βοκασιὲ προσεφώνησαν τὸν νεκρὸν του. Ἀμφότεροι κατέδειξαν κατὰ τί διεκρίνετο ὁ Ρεΐμαν καὶ ὡς ἐπιστήμων καὶ ὡς καθηγητής. Ὅπως πάντες οἱ ἀληθεῖς καὶ ἐπιστήμονες φιλόλογοι, εἶχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Ρεΐμαν τὴν μεγάλην ἐκείνην ἀλήθειαν, ἣν διετύπωσεν ὁ Κοῦντιλιανὸς ὅτι «οὔδὲν μικρὸν ἐν τοῖς γράμμασι», διὰ τοῦτο δὲ ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν ἔρευναν καὶ ἐξακριβῶσιν πλείστον μικρῶν πραγμάτων καὶ φαινομένων τῶν δύο κλασσικῶν γλωσσῶν, τοῦτο μάλιστα ἐνθυμούμενος ὅτι ἐκ τοῦ ἀθροίσματος πολλῶν μικρῶν μὲν ἐνίοτε, ἀλλ' ἀκριβῶν παρατηρήσεων, συναποτελεῖται τὸ μέγα πρᾶγμα, τὸ μέγα χρῆμα, ἡ ἐπιστήμη. Ἐχων δέ, ὡς εἶπομεν, καὶ νοὺν δεξιὸν καὶ δημιουργικόν, κατώρθωνεν ἔπειτα τὰ κατὰ μέρος παρατηρήματα νὰ ταξινομηθῇ καὶ διακρίνη καὶ οὕτω νὰ ἀναψῶνται εἰς καθολικούς τινες κανόνας καὶ νόμους, οἵτινες τῷ ἐχορηγίμευσαν καὶ εἰς ὅσα λόγου ἔζη ἔργα εἶχεν ἕως τῶρα φιλοπονῆσαι, εἶναι δὲ ταῦτα οὐκ ὀλίγα, ἔτι δὲ μᾶλλον ἔμελλον νὰ τῷ χρησιμεύσωσιν εἰς ὅσα εἶχε κατὰ νοὺν ἐφεξῆς νὰ φιλοπονῆσῃ Ἀκριβεία λοιπὴν ἐπιστημονικὴ μέχρι τῶν ἐσχάτων λεπτομερειῶν καὶ συγγρόνως πνεῦμα καθολικὸν ἐπισκοπήσεως εὐρείας διέκρινε τὸν Ρεΐμαν καὶ ὅτε ἐπραγματεύετο τὴν ἀρχαιολογίαν τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ ὅτε διὰ τῶν σπουδαιότατων παρατηρήσεών του συνεπλήρωσε τὰς περὶ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν μελέτας τοῦ Μάγντερχανς καὶ ὅτε ἐξέδιδε τὸν Λίβιον ἢ διέτριβε περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν γραμ-

ματικὴν αὐτοῦ καὶ ὅτε συνέταξε τὸ Λατινικὸν Συντακτικὸν του.

Τὴν προσοχὴν του πᾶσαν καὶ τὴν μελέτην εἶχεν ἐπὶ τέλους ἐλαύται ὀριστικῶς ἡ Λατινικὴ γλῶσσα καὶ φιλολογία.

«Ὁ Πλάτωνος καὶ ὁ Τερέντιος, εἶπεν ὁ Βοκασιὲ, ἦσαν οἰκειότατοι πρὸς αὐτόν. Εἰς αὐτοῦ ἀνευρίσκειται ἡ ρίζα τοῦ κλασσικοῦ λατινισμοῦ καὶ τὰς ρίζας ταύτας μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας ἀνεζήτησε. Δὲν ἠγάπα τοὺς συγγραφᾶς τῆς παρακμῆς, πιστεύω δὲ ὅτι ἐν ταῖς μελέταις του δὲν θὰ ἐπαθῶμαι νὰ χωρήσῃ κατωτέρω τοῦ Τζακίτου. Ἠρέσκετο μάλιστα νὰ περικλείηται μετὰ τὸν Κικέρωνος καὶ τοῦ Τίτου Λιβίου. Ἦτο λοιπὸν περιορισμένον τὸ πεδίου τῆς ἐργασίας του, ἀλλὰ πόσον θαυμαστός γίνεται ὁ περιορισμένος ἐκεῖνος ἄγρος, ὅταν εἰς ἀποφασίζῃ ἐπεμελῶς νὰ τὸν διατρέξῃ ὀλόκληρον καὶ θέλῃ μέχρι βάθους νὰ τὸν γεωργήσῃ!... Ἦτο δὲ ὁ Ρεΐμαν ὄχι μόνον σοφὸς γραμματικός, ἀλλὰ καὶ φιλόλογος καθ' ὅλου διακεκριμένος. Ἐβλεπε πανταχοῦ καὶ εἶχε γνώσει πολλὰς καὶ ποικίλας, ὡς ὅμως δὲν ἤθελε νὰ κάμῃ ἐπιδεικτικὴν χρῆσιν. Πρὸς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν γραμματικὴν ὄνησεν αὐτὸν ἡ ἐσωτερικὴ ἐκείνη ἀνάγκη, ἣν ἠσθάνετο ἡ ψυχὴ του τοῦ νὰ ἐξαντλῇ τὰ ὑπὸ μελέτην ζητήματα καὶ νὰ μὴ ἀφίηθι τίποτε ἀόριστον καὶ σκοτεινόν.»

Θὰ παρέσυρεν ἡμᾶς πολὺ μακρὰν ὁ λόγος ἐν ἠθέλωμεν ἐκτενεστέρον καὶ λεπτομερέστερον νὰ ἠμιλήσωμεν περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἔργων καὶ διατριβῶν τοῦ Ρεΐμαν καὶ θὰ περιεκλειόμεθα κατ' ἀνάγκην ἐν τῷ εἰδικωτάτων ἡρώων, ἀλλ' ὅμως δὲν θάμνηθαι νὰ μὴ ἀναγραφώμεν ὅτι ἡ κακὴ μοῖρα, ἣτις ἐστέρησε τὴν Γαλλίαν τέκνον διαπρεπῶς, ἐστέρησε καὶ τὴν κλασσικὴν Φιλολογίαν συγγράμματος σπουδαιότητος εἰς ἅπλῳ δέκα ἐτῶν ἀθροῦσως ἠσχαλεῖτο. Παρεσκευάζε συγγραμμα, ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ ἐκθέσῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ κλασσικοῦ Λατινισμοῦ, δεικνύων τινὲς τρόπῳ ὁ κλασσικὸς ἐκεῖνος Λατινισμὸς ἐπηγεματίσθη καὶ ἐμορφώθη κατὰ τὸν ἑβδόμον ἀπὸ Ῥώμης αἰῶνα, τίναν σταδία πρὸ τοῦ διέτρεξε καὶ πῶς τέλος ἐφθασε νὰ γίνῃ τὸ θαυμασίον ἐκεῖνο ὄργανον, τὸ ὅποιον μετεχειρίσθησαν, ὅπως μετεχειρίσθησαν αὐτὸ ὁ Κικέρων καὶ ὁ Βιργίλιος... Ἡ μοῖρα ἄλλως ἠθέλησεν!

Ἐτιμῶμεν τὸν Ρεΐμαν ζῶντα, ὠφελήθημεν ἐκ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, εἶχομεν ἔλθῃ εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς αὐτόν, μέχρι βάθους ψυχῆς ἠσθάνθημεν τὴν ἐπὶ τῷ οἰκτιρῷ θανάτῳ του λύπην καὶ ἐνομίσαμεν διὰ ταῦτα ἐπιβαλλόμενον ἡμῖν καθῆκον νὰ ἀφιερῶσωμεν εἰς τὴν μνήμην του ὀλίγας λέξεις, ἃς ἄλλως ἠντλήσαμεν ἐξ ὅσων πρὸ τοῦ νεοσκαροῦ τάφου του εἶπον ἄλλοις διαπρεπῆς καὶ μεγάλοι. Τὰς δὲ ὀλίγας ταύτας λέξεις ἔσπευκεν ἀφείκτως νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν τῇ «Ἐστίᾳ»

εί, προκοπήν τῆς ὄποις ἐκείνος, τιμῶν αὐτῆν
σχεδὸν εὐθύς ὡς εἶχεν ἀρχίτην ἃ ἐκδίδεται, ἠθέ-
λησε καὶ γράφων νὰ συντελέσῃ.

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΟΝΕΤΤΑ

17

Σὰν μοῦ μινᾶς πῶς σὲ λυποῦν τὰ βάσανά μου,
Πῶς ἔρχεται ὡς τὰ σπλάγγνα σου ἐτούτ' ἡ φλόγα,
τὰ μάτια μου δακρῦζουσε, καὶ ἡ καρδιά μου
Πνεῖ ὅταν πρηνὸς ἐλάττεισθε μου ὡς ὄρα.
"Ὅχι, δὲν θὰ σοῦ λέγω πλεῖο πῶς ἀπεθαίνω,
Τοῦ ὄρνιου ὁ ἴσκιος ὁ ψυχρὸς δὲν θὰ περνᾷ
Πάν' ἀπὸ τέτοιο μέτωπο χαριτωμένο,
Ποῦ πλάσθη ν' ἀχτινοβολῇ καὶ νὰ γελάῃ.
Δὲν θὰ σοῦ λέγω πῶς πονῶ, θὰ λέγω ἐλπίζω.
'Ἀπ' τὸ μικρὸ μου κ' ἔρημο αὐτὸ καντίζι,
Θὰ στέλνω λίγο φῶς, χωρὶς νὰ σοῦ θυμίζω
Πῶς λάδι δὲν τοῦ μένει πλεῖο μὴδὲ φητίζι!
"Ἀχ! μὴ μοῦ λὲς πῶς σὲ γελῶ, — γελῶ τὸν πόνο,
Γιὰ νὰ μὴν ἔλθῃ καὶ διπλὸ μᾶς φέρον φόνος!

18

Σὰν σοῦ μινῶ πῶς θὲ νὰ ζῶ σιμά σου πάλι,
'Εγὼ τὸ ξέρω τί σικληρὴ μὲ τρώγει σκέψι!
Νοῦς, ποῦ τὸν ἐσκίαξ' ὁ καὶμὸς κ' ἡ παραζάλη,
Καλὰ στερνὰ δὲν εἶνε πλεῖο γιὰ νὰ πιστέψῃ!
Βλέπ' ὄρησιμνες θάλασσες, ποῦ δὲν τελειοῦν
Καρδιά ποῦ τὰ σπάσανε οἱ μαῦροι βράχοι,
Βλέπω κοπέλλες ἀδικὰ νὰ κρυφολύθουν,
Νειοῖς π' ἀγαποῦν καὶ ξεψυχοῦν στὴ Γῆ μο-
[νάχοι.
Κ' ἐγὼ γιατί νὰ τὸ θαρρῶ στὴν ἐρημιὰ μου,
Πῶς θενὰ φέξῃς ἄλλη μιά, χρυσὸ μου ἀστὲρι!
"Ἀχ! πῆς μου το, πῶς δὲν εἶνε γιὰ τὴ χαρὰ μου,
Πῆς μου πῶς θέλῃμα Θεοῦ θὲ νὰ μὲ φέρῃ.
Κι' ὀποῦ μᾶς ἐστειλε μαζί στὸν κόσμον κάτου,
Πάλι μαζί θὰ μᾶς δεχθῆ στὴν ἀγκαλιά του.

19

Τὴν κρυσταλλένια λαχταρῶ πάλι μιὰ σου,
Ν' ἀντιλαλήσῃ μέσα μου καθὼς τ' ἀπόδονι,
Ποῦ κελαιδεῖ μέσ' τὰ βαθειὰ κλωνιὰ τοῦ δάσου,
Καὶ λέγει πῶς τὸν οὐρανὸ αὐγὴ χρυσόδει.
Στείλε κλωνὶ παρηγοριᾶς ἀπ' τὸ βοτάνι,
Ποῦ μέσ' τὰ φυλλοκάρδια σου μοσχοβολάει,
Νὰ βάλω στὴν ἀγιάτρευτη πλὴνῃ νὰ γιάνῃ,
Τὸ φοβερὸ φαρμάκι τῆς πριχοῦ μὲ φάρ.
Πρόβαλ' ἐμπρὸς στὰ μάτια μου τὰ βουρκομένα,
Μὲ δυὸ λευκοῦς κι' ἀμύριστους ἀνθοῦς στὸ
[κῆρι.
Δυὸ χαμογέλια τοῦ Θεοῦ χαριτωμένα,
'Ἀχτιδες ἀπ' τὸ πλεῖο λαμπρὸ τοῦ κόσμου ἀ-
[στῆρι.
Γέλασε πάλι, νὰ σὲ ἰδῶ καθὼς γελοῦσες,
Στὴν ἀγκαλιά σου ἀχόρταγα ὅταν τὰ φιλοῦσες

20

Ὅσαν τὸ ῥόδο π' ἀνοιξε μὲ τὴν αὐγοῦλα,
Καὶ τὰ τριάντα φύλλα του χαμογέλανε,
Ποῦ ἵππῳ του τρεμουλιαστὴ γλάστρᾳ δροσοῦλα
Καὶ λὲς, τῆς γῆς ἢ τ' οὐρανοῦ διαμάντι νᾶνε,
Μὲ τέτοια μὲ παρηγοῶς δροσιὰ καὶ χάρι,

Τώρα ποῦ τρέφεις τρεῖς χαρὲς μέσ' τὴν καρ-
[διά σου,
Τώρα π' ἀνθεῖ δέκα φορές τριπλὸ καμφοῖ,
Στὸ γελαστό σου μέτωπο καὶ στὴ λαλιά σου.
"Ἀχ! ἄλλη σὺν κ' ἐσὲ ψυχὴ δὲν εἶδ' ἀκόμα!
Π' ὅσων ἀγάπη κι' ἄν γεννᾶς, κι' ἄν μᾶς χα-
[ρίζῃς,
Πάλι ἀναβούζεις σὺν πηγῇ, κα' ἀπ' ἓνα στόμα,
Μὲ χίλια χάρδια καὶ φιλιά μᾶς πλημμυρίζεις.
Εἶδ' οὐρανόσ, ποῦ μᾶς φωτᾶς μὲ ἥλιους κι' ἀστρά-
Μυριόφυλλος βασιλικὸς μέσ' ὄρηνα γλάστρα.

21

"Ἀς λένε πῶς τὰ χρόνια μας τὴ νειότη παίρουν.
Τὸ λένε ποῦ ἡ ἀπονία τοὺς φαρμακώνει.
Τὰ χρόνια ἐκείνου π' ἀγαπᾷ ζωὴ τοῦ φέρουν,
Καὶ κάθε μέρα ξαναθεῖ καὶ ξαναειδώνει
Γιατ' ἡ ἀγάπη ναι δέντροι ποῦ σὺν φουντώσῃ
Γλυκοφιλάει τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ κλωνιά του.
Εἶνε πουλί, ποῦ τὰ φτερά καθὼς ἀπλώσῃ,
Καιρὸ καὶ τόπο δὲν ἔφηδαι ἀπ' τὴ χαρὰ του.
"Ἀς λέμε μεις πῶς ὁ καιρὸς μᾶς δίνει νειότη
Καὶ πλεῖο γλυκό ναι τὸ στερνὸ στερνὸ φιλί μας,
Νὰ πᾶν ὁ κόσμος νὰ θρηνηῖ ἀπὸ τὴν πρώτη
Στιγμὴ ποῦ ὁ Χάρος πολεμᾷ μὲ τὴ ζωὴ μας.
Νᾶν ἡ ζωὴ χαράματα, κι' ὁ Χάρος μέρα,
Νὰ φέγγῃ ἀλύθεια καὶ στὴ γῆ καὶ παραπέρα.

22

Φωτιά, ποῦ μὲς τὲς φλέδες μας κρυφοανθήτεις,
Καὶ φέρνεις μυστικὸ σεισμὸ στὰ κόκκαλά μας.
Ποῦ ἀνεβαίνεις καὶ γλυκὰ στὰ μάτι ἀστράφτεις,
Σὰν πλημμυρίσ' ἡ φλόγα σου τὰ σωθικά μας.
Λαχτάρα, ποῦ μᾶς τυραννεῖς καὶ μᾶς χαϊδεύεις,
Ποῦ ἓναν ἓναν σκλάβους σου μᾶς γλυκοδένεις,
"Ἐλα νὰ πῆς πῶς δὲν πετᾶς, πῶς δὲν μισεύεις,
Μόν' ἀπ' τὴ φλέδα στὴ ψυχὴ περνᾶς καὶ μένεις.
Γίνεσαι πνεῦμ' ἀθάνατο, καὶ μᾶς πλουτίζεις,
Μὲ μιὰν ἀγάπη ἀσωστη, ἀγάπη αἰώνια,
Γίνεσαι φῶς οὐράνιο, καὶ μᾶς φωτίζεις
Μ' ἀχτιδες, ποῦ τὰ λυόνουνε τῆς γῆς τὰ χιόνια.
'Ἀχτιδες, ποῦ σὺν ἀγγελιοι παρηγοροῦνε,
Καὶ σὲ γλυκύτερη ζωὴ μᾶς ὀδηγοῦνε.

23

'Εψὲς μὲ δάκρυα πλάγιασα μικρὰ, καὶ τώρα
Μ' ἐξῆπνῃσ' ἓνα ὄνειρο γλυκὸ σὺν χάρδι.
Εἶδα πῶς ἦσαν ὅσα σ' αὐτὴ τὴ ξένη χώρα,
Καὶ λούλουδα μαζεύαμε σ' ἓνα λειβάδι.
Παίρνεις χρυσὴ κλωστή, καὶ δυὸ λουλούδια δένεις
Τῶνα κλωμὸ, τᾶλλο λευκὸ, ὄροσιὰ γεμάτο.
Τὸ ἓνα τῆς ἀγάπης μας τῆς περασμένης,
Τὸ ἄλλο τῆς ἀντάμωσῆς, τὸ πλεῖο ὄροσιο.
'Ὁ δόλιος ἐρονάτιδα μ' εὐλάβεια ἐμπρὸς σου,
Τὰ πῆρα καὶ τ' ἀσπάσθηκα σὺν εὐαγγελίῳ.
Δὲν πρόφθασα νὰ ξαναἰδῶ τὸ πρόσωπό σου,
Δὲν πρόφθασα νὰ ξαναἰδῶ τὸ χαμογέλιο!
Μόν' ἐξῆπνῃσα, — καὶ γύρω μου δὲν βλέπω ἄλλο.
Παρὰ τοῦ ὄνειρου τῶνειρο ποῦ τώρα ἑλάττω!

24

Τραγοῦδι, ποῦ ἄν δὲν σ' εἶχαμε παρηγοριά μας,
Θὰ μᾶς βαγίζαν οἱ καῖμοι, κ' οἱ μαῦροι πόνοι,
Ποῦ παίρνεις στὰ φτεροῦγια σου τὰ βάσανά μας,
Καὶ τρέχεις στὴν ἀγάπη μας σὺν χελιδόνι!
Μὴν πάρῃς τὴν ἀπελπισιὰ μὴδὲ τὰ δάκρυα,

Μὲν ἔπαρε τὰ ὄνειρα καὶ τὴν ἐλπίδα,
Κ' ἐκεῖ ποῦν' ἡ ἀγάπη μου, στῆς γῆς τὴν ἄκρια,
Πῆς τῆς γλυκᾶ, στὸν ὕπνο μου, ἐψὲς τί εἶδα.
Πῆς τῆς, πῶς τὴν καρδοῦλά μου τὴν ἀγριωμένη
Τὴν συνειθίζω στὴ χαρὰ, νὰ μὴν τρομάξῃ,
Σὰν ἔλθ' ἡ ὥρα ἡ χροῦσὴ κ' εὐλογημένη,
Ποῦ τῶνευρο τῆς ζωντανὸ θενὰ κεντράξῃ.
Πῆτα, τραγοῦδι μου γοργὸ στὴν ἀγκαλιά τῆς,
Καὶ πῆσω ξαναγύρισε μὲ δυὸ φιλιά τῆς. A *

Α Ν Ω Ξ Α Τ Ω

ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ ΙΠΠΟΥ

'Ἀξιοσημείωτον βελήνῃ νοσηροσίνης καὶ ἀγα-
θότητος πρὸς τὸν ὁμόσταυλὸν τοῦ ἀπέδειξεν Ἱπ-
πος τις ἐν Βοστώνῃ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.
Εἰς τῶν ἐρίππων ὑπαξιωματικῶν τῆς χωροφυ-
λακῆς ἀρίνηι τὸν ἵππον τοῦ εἰς τὸν σταῦλον τὸν
προκειμένον τῷ ἀτυνομικῷ σταθμῷ, ὅπως ἀ-
ναβῆ διὰ νὰ δώσῃ τὸ παρὼν εἰς τὸ προσκλη-
τήριον, τὴν μεσημβρίαν καὶ εἰς τὰς ἑξ τὸ βρά-
δυ. Ὁ χωροφύλαξ προσδένει τὸν ἵππον τοῦ ἐ-
ξωθεν τῆς κιγκλίδος, ἔσθθεν τῆς ὁποίας ἵσταται
ἄλλος ἵππος διαρκέστερον σταυλιζόμενος ἐκεῖ,
ὁ Βίλλυ. Ἀμα προσδεθῆ ὁ ἵππος, ὁ Βίλλυ,
βλέπων ὅτι ὁ ἐξωθεν τῆς κιγκλίδος ἀδελφός του
δὲν δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὸ χόρτον, τὸ ἐντὸς
τῆς κιγκλίδος, λαμβάνει παρῆσαν δεσμίδα χόρτου
μὲ τοὺς ὀδόντας του καὶ ἐπιτηδεύεις λίαν τὸ
διαπερᾶ διὰ τῆς κιγκλίδος, τὸ προσφέ-
ρει εἰς τὸ στόμα τοῦ ἄλλου ἵππου καὶ περι-
μένει ἕωσθὺ ὁ ἀδελφός του φάγῃ, καὶ εἶτα τοῦ
δίδει καὶ ἄλλο χόρτον, καὶ ἄλλο, κατ' ἐξακο-
λούθησιν, ἕωσθὺ ὁ ὑπαξιωματικὸς δώσῃ τὴν ἀ-
ναφορὰν καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ἵππον του. Ὁ
Βίλλυ ἤρχιστε νὰ πράττῃ τοῦτο ἕνευ τῆς ἐλαχί-
στης παρὰ τῶν ἀνθρώπων ὑποδείξεως, καὶ τὸ
ἐξακολουθεῖται τακτικῶς δις τῆς ἡμέρας, πρὸς με-
γάλην εὐχαρίστησιν τοῦ ἐπισκέπτου του. Ἡ
τοιαυτὴ δὲ εὐγένειά του ἐπερίλυσε μεγάλως τὴν
προσοχὴν τοῦ κοινου καὶ ἡ καλοσύνη τοῦ Βίλλυ
πολλοὺς προσεποίησεν αὐτῷ φίλους.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΥΝΟΙΑ

Δι δ ἄ σ κ α λ ο ς : — Νίκο, ποῖος ἐξασίλευσε
πρῶτος ὁ Ἀλέξανδρος ἢ ὁ Φίλιππος;
Νί κ ο ς : — Ὁ Ἀλέξανδρος!
Δι δ ἄ σ κ α λ ο ς : — Τί λὲς, ἄθλιε;
Νί κ ο ς : — Ὁ Φίλιππος!
Δι δ ἄ σ κ α λ ο ς : — Κάποιος θὰ σοῦ τὸ σφύ-
ριξε ἀπὸ τοὺς πλαγινούς.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

Φίλτατε Καθαρολόγε, "πριν" μᾶς ἐπιτιμή-
σετε διὰ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν δεῖκνύμεν, πρὸς τὴν κοι-
νήν, τὴν λεγομένην δημοτικὴν γλῶσσαν, ἔπρεπε νὰ μετρή-
σετε καλὰ τοὺς ἔθροους τῆς καὶ νὰ μὴ περιλάβετε μεταξὺ

αὐτῶν καὶ τὸν ἐπιφανῆ λόγιον κ. Δ. Βερναρδάκη, ὅστις ἐν
τῷ Ἑλέγγῳ Ψευδοκτικισμοῦ πλὴν ἄλλων γράφει: "... Ἀπὸ
τῆς συστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος
εἶχε πρῶτον γλώσσαν νὰ μεταχειρισθῆ, τὴν γλῶσσαν τοῦ
ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ τὴν ἀπελάκτισεν, ἔθυσίσε δὲ καὶ θυ-
σιάζει τὴν μίαν κατοπίν τῆς ἄλλης γενεᾶς εἰς ἓνα Μολόγ,
εἰς ἓν ὄνομα κενόν, εἰς μίαν λέξιν ἀπατηλήν, εἰς τὴν πα-
λαιάν ἑλληνικὴν, ἥτις ἀπὸ πολλῶν αἰώνων δὲν ὕπαρχε, καὶ
εἰς τὸν ἀτικτισμόν, ὅστις ἐξένευσε μετὰ τοῦ Δημοσθένους
ἐν Καλαυρίαις. Διὰ τὰ ἄλλα ἄλλοτε. Ἐπιφυλασσόμεθα δὲ
καὶ χάριν ὕμῶν καὶ πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς
"Ἐστίας" νὰ παραθέσωμεν σταχυολογούστας τὰς γνώμας
πλείστων καὶ ἐπιφανεστάτων λογίων περὶ τῆς δημοτικῆς καὶ
τῆς καθαρευούσης. Τότε θὰ μετρήσετε καὶ θὰ ζυγίσετε καλά.

Θέλετε τὴν γνώμην μας περὶ Πνευματισμοῦ, κύριε
Μένιπιπε; Δὲν ἠμποροῦμεν δι' ὀλίγων νὰ σᾶς τὴν εἰ-
πομεν, ἴσως ἄλλοτε εἰδικιότερον ἀναπτυχθῶσι τὰ περὶ αὐ-
τοῦ ἐν τῇ "Ἐστίᾳ". Ἀλλ' ὡς πρὸς τὰ ἐν Ἀθήναις τε-
λούμενα πνευματιστικὰ πράγματα, ταῦτα εἶνε παρὰ τὰ ἐν ἡμῶν
καὶ γίνονται ἐν συμπαγείᾳ τινῶν πρὸς ἐξαπάτησιν ἄλλων ἐπι-
στον καὶ ἀπειλῶν. Σὺς ἂν προσκληθῆτε ποτε μιμηθῆτε τὸν
"Ἀρχαῖξ" καὶ βλέπετε τί θὰ γείνη. Ἡξέρετε τὸ θαυμάσιον
ἀνεκδοτόν του; Ἀκούσατέ το. Ὅτι ὁ διάκηνος φυσιοδότης
"Ἀρχαῖξ" διέτριβεν ἐν Βοστώνῃ, ὁ ὀνομαστὴς πνευματιστής
Χόμας μετέβη παρ' αὐτῷ, διὰ νὰ τὸν προσκαλέσῃ νὰ παρευ-
ρεθῆ εἰς πνευματιστικὴν συνεδρίασιν, ἣ ὁποία ἐμελλε νὰ
γείνη τὴν ἐπιούσαν. Ὁ "Ἀρχαῖξ" σκαψάτα εἶπε πρὸς αὐτὸν
νὰ φύγῃ εὐθύς ἀπ' ἐμπρὸς του. — Μὰ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ φιλό-
σοφον δὲν ἐπεριμένα παρομοίαν ὑποδοχὴν ἀνήρτησεν ὁ Χόμας.
—"Ἄς εἶνε" μείνετε. Καὶ τί θὰ ἴδω εἰς αὐτὴν σὰς τὴν συνε-
δρίασιν; — Θὰ ἴδωτε, ἀνήρτησεν ὁ Χόμας. κηρύξει καὶ βρα-
χίονας εἰς κίνησιν ἐντὸς τῆς αἰθούσης. Δὲν εἶνε δύσκολον καὶ
νὰ ἀισθανθῆτε νὰ σᾶς ψηλαροῦν. — Θὰ ἔλθω ἀφῆστον κύ-
ριε, καὶ θὰ σᾶς βοηθῶ μελλίστε νὰ μνηθῆτε καλλίστερα εἰς
τὰ μυστήρια αὐτῶν τῶν περιπλανωμένων μελῶν. "Ἐχω τὸ
ἔργον καὶ κατὰ τὸ γῆν εἶνε προσφάτως ἠκοντισμένον. Ἐὰ τὸ
φῆρο μαζί μου καὶ θὰ τραβῶ ξηριστούς δεξιά καὶ ἀριστερὰ
χωρὶς κινδύνου νὰ αἰματώσω κἀνὲν ἀπ' αὐτὰ τὰ ὅλα μέλη.
Τὴν ἐπαύριον κατὰ τὴν ὀριθέσσαν ὥραν ὁ "Ἀρχαῖξ" μετέβη
εἰς τὴν αἰθούσαν τῶν συνεδριῶν. Αἱ θύραι ἦσαν κατελεί-
στοι καὶ ἐπ' αὐτῶν εἶδον ὁ πόσις ὅτι ὁ Χόμας εἰσῆλ-
θὼς εἰς τὸν ἀνδράμον. Ἐπὶ τῆς ἀναγωγῆς.

Κυρία Μαογυρίτα. Ὁ συρμός καὶ ὁ συρμός!
Ἡξέρετε λοιπὸν πῶς γεννᾶται αὐτὸς ὁ συρμός, τὸν ὁ-
ποῖον σὺς λατρεύετε καὶ θεοποιεῖτε ὡς ἐκφρασιν καλλίτε-
ρας τῆς τιμῆς ὁρμῆς; Ἀκούσατε ἐν ἀπὸ τὰ πολλὰ παραδείγ-
ματα. Κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος διέτριβεν εἰς τὰ λουτρά τῆς
Τροουίλλης ἡ ὁραία δοῦκισσα Φ. ἥτις ὑπεσχέθη νὰ λαβῇ
μέρος εἰς τὴν εὐεργετικὴν ἐστῆν ἐν τῇ ἐκεῖ λέσχῃ. Ἀλλὰ
δοστωχῶς ἡ ἐξόχως κομψὴ ἀριστοκράτις ἐβράδυνε κατὰ τὴν
κόμωσιν αὐτῆς, διὸ καὶ ἔλαβε τὰ χειρόκτια ὅπως ἐπαρῆ
ταῦτα εἰς τὸν ὄρομον. Βισαλθοῦσα ὅμως ἐντὸς τῆς πλήρους
εὐγενούς κόσμου αἰθούσης παρατρεῖ πρὸς μεγάλην αὐτῆς ἐν-
τροπήν, ὅτι τὰ χειρόκτια αὐτῆς ἦσαν τὸ μὲν λευκὸν, τὸ δὲ
μαῦρον. Ἡ θαλαμηπόλος δηλαδὴ εἶχεν ἐτοιμάσει δύο
ξεύγη χειροκτίων, ἀλλ' ἡ δοῦκισσα ἐν τῇ βίχ τῆς ἔλαβεν
ἕξ ἐκατέρου ἀνὰ ἓν. Ἡ δοῦκισσα ἦτο ἀπαρηγόρητος διὰ τὸ
ἀτόγημα. Ἀλλὰ τὸ συμῶν τοῦτο ἐπροξένησεν ὅλους διαφό-
ρον ἐντύπωσιν. Μετὰ μὴν ἑβδομάδα ἔλαϊ αἱ κυρίαί τῆς
Τροουίλλης ἐφερον δύο εἰδῶν χειρόκτια προσκαρδίζουσαι τὰ
χειρόματα αὐτῶν πρὸς τὰ χεῖράματα τῆς ὄλης ἐνδοματίας!
Νὰ γάρητε λοιπὸν τὸν συρμόν σας.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Τὸ ῥόδον ὅταν δὲν κομψῇ κόλπον παρθένου
δὲν ἐκτελεῖ τὸν προορισμὸν του.

'Αλθὼς εὐτυχὴς εἶνε ὁ μὴ ὀφειλόμενος εἰς τὴν
τύχην τὴν εὐτυχίαν του.

'Ὁ ἔρωσ καὶ ἡ φιλία ἀγαπῶνται ὡς ἀδελφοὶ
ἔχοντες νὰ μοιρασθῶσι κληρονομίαν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Αρχαιολογικά

Ἄνευρεθή ἀρχαῖον ἀνάγλυφον ἐν Ἀφροδίτῃ εἰς τὰς αὐτῆς ἐνεγομένης ἀνασκυφῆς μεταλλούχων χωμάτων. ἔχει μήκος ὀλιγώτερον τοῦ μέτρου καὶ πλάτος ἡμίσειος, ἢ παρίστασις τοῦ δὲ εἶναι τοιαύτη: Εἰς τὸ μέσον κατὰ μήκος τοῦ ἀναγλύφου παρίσταται ἀνήρ (οὗ ἡ κεφαλὴ ἦτο δυστυχῶς κατεστραμμένη πρὸ τῆς ἐκσκυφῆς του) ἐπὶ εἶδους ἀνακλινέντου κεκλιμένως καὶ ἐπακουμβῶν διὰ τοῦ ἀγκύνας τῆς ἀριστερῆς του χειρὸς, κατωῶν δὲ δι' αὐτῆς μὲν κηρύκειον, διὰ τῆς δεξιῆς δὲ τὸν ὄμιον γυναικῆς ὄρθιας, φερούσας ποδήρη χιτῶνα ἐξωτιμένον καὶ κεκλιμένῃς πρὸς τοὺς πόδας του· δεξιᾷ δὲ τῷ ὄρῳ τὸ ἀνάγλυφον ἴστανται ὄρθιος πᾶς γυνὴς, ἔχων ἔμπροσθεν του λάγνον καὶ κατωῶν αὐτὴν διὰ τῆς δεξιῆς, ὄρῳ δὲ πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀνακλινέντου ἀνδρὸς καὶ φέρων διὰ τῆς ἀριστερῆς στορογγύλον τι πρᾶγμα. Ἐν γένει φαίνεται ὅτι προτοῦ χωθῆ ὅπου ἀνευρεθῆ, ἔχει ὑπὸ τῆς βλάβης πολλὰς, τὸ μάρμαρον, ἡρωτικιστικὸν πολλοῦ, οὐδεμίαν δὲ ἐπιγραφὴν, καθόσον παρατηρήθη, φέρει.

Φιλολογικά

Ἐξῆς δόθη ὁ τρίτος τόμος τῆς ἀξιολόγου ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γραμματολογίας ὑπὸ Ἀλφροέδου Κροαζῆ καὶ Μωυρικού Κροαζῆ. Ὁ τρίτος οὗτος τόμος, ἔργον τοῦ νεωτέρου τῶν δύο πολυμαθῶν ἀδελφῶν Μωυρικού Κροαζῆ, εἰσάγει τὸν ἀναγνωστὴν εἰς τὴν ἁπλοῦς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας περιόδον, περιέχων λεπτομερῆ ἐξέτασιν τῆς τραγωδίας, τῆς κομωδίας καὶ τῆς λοιπῆς ποιήσεως κατὰ τὸν Ε' καὶ τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα. Ὑπολείπονται δύο εἰς τόμοι πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὑπὸ πᾶσαν ἐποχὴν ἀξιολογηθέντος συγγράμματος τούτου.

Ἐπιγραφὴν ἐπιγραφῶν Some aspects of the Greek Genius ἐδημοσιεύθη κατ' αὐτὸς ἐν Λονδίῳ βιβλίον τὸ καλίστα ἐνδιαφέρον ὑπὸ S. H. Butcher καθηγητοῦ τῶν ἑλληνικῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἐδιμβούργου. Ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ πρώτου κεφαλαίου: «Τί ὄρεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα μαρτυρεῖ ὑπὸ ποίῳ πνεύματι ἐγράφη τὸ σύγγραμμα τούτο, ὡς διακαρτέρησις τρόπων τινῶν κατὰ τῆς ἐπικεινομένης ἤδη καταδωξῆς τῶν κλασικῶν σπουδῶν. Αἱ φιλολογικαὶ αὐται μελέται τοῦ λογίου Σκώτου, περὶ τὸ ἐπιπέδον, κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ βιβλίου, εἰς διαφόρους εἰσὲς τῆς ἑλληνικῆς διανοίας, ἔτυγον εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς, ἰδὲ καὶ δι' εὐφρασίαν μνηστῆς ἐπιγράθησαν ὑπὸ τῆς Λονδινεῖου ἐφημερίδος «Καιρῶν»».

Τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀνέλαβε μετὰ πλείστης ἐπιτυχίας ἐν τῇ Γαλλικῇ βουλῇ ὁ βουλευτὴς Ἰωσήφ Ρεϊνάξ, ἀδελφὸς τοῦ τε συγγραφέως τοῦ Manuel de Philologie κτλ. καὶ τοῦ ἱστοριογράφου τοῦ Μερβιδάου. Ἀλλὰ τὰ γενικά τῆς Βουλῆς χειροκροτήματα δὲν συνεπέφερον μεταβολὴν τινὰ εἰς τὰ μέτρα τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας περὶ ὑποστηρίξεως τῶν μὴ κλασικῶν σχολικῶν προγραμμάτων.

Ἐπιγραφὴν ὡς μέλλουσα προσερχῶν νὰ ἐκδοθῆ, Ἐπιστημονικὴ γραμματικὴ τῆς Λατινικῆς γλώσσης εἰς τόμους τέσσαρας ὑπὸ τεσσάρων διακεκριμένων φιλολόγων φιλοπονηθείσα, τῶν καθηγητῶν G. Landgraf, J. H. Schmalz, Fr. Stolz καὶ C. Wagener.

Μουσικά

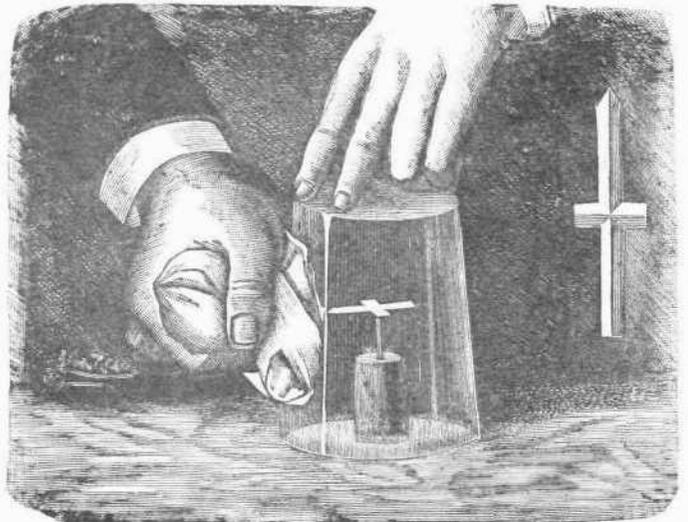
Ἐπὶ ἀνῆλθε πρὸς τίνος εἰς Κεφαλληνίαν ὁ νεώτερος μελοποιὸς κ. Διονύσιος Λαυράγκας προσερχόμενος ἐκ Μιλάνου, ἐνθα συνεβλήθη μετὰ τοῦ ἐκδοτικοῦ καταστήματος Ρικάρδου πρὸς παράστασιν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος τοῦ ἰταλικοῦ μελοδράματος αὐτοῦ «Ὀνειρον ἢ ζωὴ». Ὁ κ. Λαυράγκας μαθητεύσας ἐν Παρίσις παρὰ τῷ ἐξόχῳ Μαρτσενῆ ἔδωκε πρὸ πολλοῦ ἀκούοντα δείγματα τῆς εὐδοκίμησέως του ἐν τῇ τέχνῃ, διότι τὰ συνθέματα αὐτοῦ τὰ ἐκτεθέντα εἰς τὴν τελευταίαν Ὀλυμπιακὴν ἔκθεσιν ἐβραβεύθησαν ἐν Παρίσις. Πέρυσιν οἱ συμπολίται του Κεφαλλῆνες ἀπήλαυσαν τῶν ἀπαρχῶν τὸν περιπαθὸν μελοδράματος, περὶ οὗ ὁ λόγος, ὁ ἑπαινετικῶν παρατάσεων τῆς τελευταίας πράξεως. Ἡ ἀγαθὴ ἔκθεσις νέου μελοδράματος προσκίπτει σήμερον κατὰ τῶν δικαίων ἀπαιτήσεων κοινῶ ἐντυμῶντος εἰς παλαιὰ καὶ νέα ἀριστουργήματα, ὅπῃον τὸ πικρακλουθὸν τὴν μουσικὴν κίνησιν κοινὸν τοῦ Μιλάνου, ἀλλὰ μόνον τοιοῦτοι κριταὶ δύνανται ὀρθοτικῶς ν' ἀποφασίσωσι περὶ τῆς ἐπιτυχίας. Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς γνώμης ἣν δημοφῶμος ἀπερίσθησαν τὰ πρωτεύοντα πρόσωπα τοῦ ἰταλικοῦ θιάσου, τὰ μετακλήντα τῆς παραστάσεως ἐν Ἀργεστολίῳ, δὲν εἶναι ὅλως ἀδικαιολόγητος ἡ ἐλπίς ὅτι τὸ ἔργον θὰ εὐαρεστήσῃ καὶ ὡς καλλίτερον ἡσυχμῆνα.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Ὁ μαγικὸς δεικτικὸς

Ἐκ χάρτου κοινῶ τοῦ γραβήματος διπλωμένου εἰς τέσσαρα κῆψατε διὰ ψυλίδος δεικτικῆν σταυροειδῆ ὅπως παριστάνεται εἰς τὴν κατωτέρω εἰκόνα.

Μίαν βελόνην τοῦ βραβήματος χονδρῶν καρφώσατε

εἰς φελὸν ὄρθιον ἐπὶ τῆς τροπέξης καὶ ἐπίνω εἰς τὴν μύτην τῆς βελόνης θέσατε τὸν δεικτικόν, νὰ τρόπον ὥστε νὰ στένη ἐλαφρὰ εἰς ἰσορροπίαν, γωσὶς ὅμως νὰ τρυπηθῆ, ὁ χάρτης. Σκεπάσατε τὸ ὅλον διὰ ποτηρίου ἀναποδογυρισμένου, καὶ εἰπέτε εἰς τοὺς περικαθημένους ὅτι γυροσὶ νὰ γυρίσῃ ὁ δεικτικὸς καὶ νὰ δείξῃ ἐκεῖνον ἐξ αὐτῶν, τὸν ὁποῖον θὰ εἴη ὑποδείξουν. Τότε δὲ τρίψατε τὸ πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἐκείνην μέρος τοῦ ποτηρίου διὰ τοῦ μαντηλίου σας καὶ μετ' ὀλίγον ὄλοι μετ' ἐκπληξέως βλέψου καὶ τὸν μαγικὸν δεικτικὸν στρεφόμενον πρὸς τὰ ἐκεῖ. Τί συμβαίνει; Ἀληθῶς ἐμαγεύθη ὁ δεικτικὸς; Ὁχι! ἀπλούστατα ἠλεκτρίσθη ἡ ὕλη καὶ προσεέκινε τὸν ἐλαφρότατον χάρτινον δεικτικόν.